

- Hefboomeffect: worden er via deze maatregel extra private middelen voor de uitvoering hiervan gemobiliseerd? Kan de omvang hiervan geraamd worden?

Bij de bespreking van de impact wordt enkel rekening gehouden met de **reeds gerealiseerde investeringen** (door de gezinnen en sociale huisvestingsmaatschappijen die energierenovaties uitgevoerd hebben in hun woningen, door de landbouwers die geïnvesteerd hebben in pocketvergisting, door de concessiehouder die geïnvesteerd heeft in laadpaalinfrastructuur). De impact in termen van CO₂-reductiepotentieel is op een vrij ruwe manier geraamd (zonder effectieve metingen voor en na), maar geeft een goed idee van de grootteorde van het besparingspotentieel.

Deze rapportering gaat over de stand van zaken tot en met 31 augustus 2017. Sindsdien werden er uiteraard verdere stappen gezet in de uitvoering. Zo werden op 10 november investeringssubsidies toegekend voor 28 projecten voor energiezuinigheid in cultuur- en jeugdgebouwen (voortgang van de hieronder besproken maatregel 2.10). Op de Vlaamse regering van 22/12/2017 werden de klimaatfondssubsidies goedgekeurd voor 37 projecten in het stedelijk onderwijs van Gent en Antwerpen en in het deeltijds kunstonderwijs van steden en gemeenten voor een totaal subsidiebedrag van 4,2 miljoen euro (voortgang van de hieronder besproken maatregel 1.2.7). Ook werd op 22/12/2017 goedkeuring gegeven aan een reeks maatregelen 'educatie en sensibilisering' binnen het Vlaams onderwijs, waarvoor een totaalbudget van 1 miljoen euro wordt voorzien (in aanvulling op de hieronder besproken maatregelen 1.2.8 en 1.2.9). Dit alles zal in het volgend VORA worden toegelicht.

Impact

De combipremie is van start gegaan voor facturen vanaf 1 januari 2014 en liep tot uiterlijk eindfacturen van 2017 (let op: binnen de perken van hoger gemelde opmerking). Effectieve aanvragen en uitbetalingen lopen dus nog enige tijd verder.

- Aantal premie-uitbetalingen over de looptijd 2014-2016: 11.106 in totaal, ongeveer 1910 dossiers hiervan werden gefinancierd vanuit het Vlaams Klimaatfonds.
- Gerealiseerde energiebesparing (alle dossiers, niet enkel van de gesubsidieerde door VKF!): volgende renovaties werden via een combinatiepremie gesubsidieerd:

0.8 glas	
Ter vervanging van dubbel glas	16.535,20
Ter vervanging van enkel glas	20.711,54
1.1 glas	
Ter vervanging van enkel glas	182.277,09
Buitenmuurisolatie	507.881,94
Spouwmuurisolatie	731.239,59

Tabel bijlage 1 - 1. Resultaten combipremie (uitgedrukt in vierkante meters)

Op basis van forfaitaire kengetallen kunnen we de hierdoor gerealiseerde energiebesparing ramen op ongeveer 13.000 MWh per jaar. De betrokken gezinnen zouden hierdoor samen ongeveer 730.000 euro per jaar aan energiekosten besparen.

- Geschatte BKG-reductie:

Deze energiebesparing van 13.000 MWh/jaar betekent een CO₂-reductie van **ongeveer 3.000 ton CO₂/jaar**. Bij een veronderstelde levensduur van 50 jaar van deze investeringen zou er met de premies ruwweg 150.000 ton CO₂ bespaard worden over deze levensduur.

Bij de raming van de impact hebben we verondersteld dat al deze renovatie-investeringen volledig te wijten zijn aan de combipremie en dus niet uitgevoerd zouden zijn indien de combipremie niet ingevoerd was. In werkelijkheid zou een deel van deze renovaties waarschijnlijk ook gebeurd zijn zonder combipremie, dit deel kan echter niet ingeschat worden.

1.1.2 Grondige renovatiepremie voor sociale huisvestingsmaatschappijen

Stand van zaken

Het Vlaams Klimaatfonds heeft een eenmalige subsidie aan de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) toegekend voor het verstrekken van premies voor grondige energierenovaties aan de sociale huisvestingsmaatschappijen (SHM's), via het Besluit van de Vlaamse Regering van 29 november 2013. De modaliteiten van de VKF-premie werden vastgelegd via een aanpassing aan het Besluit van de Vlaamse Regering van 2 december 2011 houdende de subsidiëring van sociale huisvestingsmaatschappijen voor uitgaven met betrekking tot rationeel energieverbruik en groene warmte (VR 10 januari 2014).

Aangezien de uitvoering van de beoogde projecten aanvankelijk traag verliep, grotendeels te verklaren door de lange doorlooptijd, specifieke aard en de hoge complexiteit, werden aangepaste modaliteiten goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 2 oktober 2015. Zo werd de eis inzake collectieve verwarming geschrapt en kunnen de werken over meerdere aannemingen gespreid in de tijd verlopen, met een maximum van 1 jaar. Voorts worden de VKF-premies vooraf aan de bestelling van de werken toegewezen en ontvangt de SHM een voorschot van 80%. Uiteindelijk wordt het bedrag van de premies opgenomen in de globale financiering.

Met deze wijzigingen verhoogde het aantal premies gevoelig en werd het beschikbare krediet op korte termijn bijna volledig vastgelegd. In een aantal provincies werd bij overschrijding van het provinciaal krediet ook het resterend saldo van de REG-middelen aangewend. Voor de provincie Limburg kon deze

optie niet gehanteerd worden (gezien de uitputting van het provinciale REG-budget) en werd een tekort opgebouwd.

Financieel

De bijdrage van het Vlaams Klimaatfonds voor deze maatregel is 7.800.000 euro, deze som werd eind 2013 vastgelegd en tegelijk als voorschot uitbetaald aan de VMSW.

Op 31 augustus 2017 bedroeg het totale bedrag van de subsidie vastgelegd onder het VKF-stelsel 'eerste ronde' (VKF1) 11 miljoen euro. Hiervan diende 3.6 miljoen euro uit het REG-budget voorzien te worden. Enkel de provincie West-Vlaanderen heeft nog een beschikbaar saldo van 410.000 euro. 21 projecten bevinden zich in de beloftefase goed voor 2.58 miljoen euro, 32 projecten ontvingen een voorschot na start van de werken goed voor 80% van 6.38 miljoen euro en 11 projecten werden volledig uitbetaald goed voor 2.04 miljoen euro. In totaal worden 941 huizen en 1394 appartementen grondig gerenoveerd.

Provincie	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Eindtotaal
belofte	€ 126.072		€ 1.354.437	€ 391.668	€ 714.021	€ 2.586.198
voorschot	€ 2.949.119	€ 850.200	€ 1.421.976	€ 544.886	€ 613.605	€ 6.379.785
afrekening	€ 1.278.319		€ 422.116	€ 208.407	€ 126.365	€ 2.035.207
Eindtotaal	€ 4.353.509	€ 850.200	€ 3.198.529	€ 1.144.961	€ 1.453.991	€ 11.001.191

Tabel bijlage 1 - 2. Vastgelegd budget VKF1 opgedeeld naar provincie en fase

Provincie	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West - Vlaanderen	Eindtotaal
Beschikbaar budget	€ 2.207.400	€ 850.200	€ 2.106.000	€ 772.200	€ 1.864.200	€ 7.800.000
Gebruikt budget	€ 2.207.400	€ 850.200	€ 2.106.000	€ 772.200	€ 1.453.991	€ 7.389.791
Overboeking REG/VKF2	€ 2.146.109		€ 1.092.529	€ 372.761		€ 3.611.399
Resterend budget					€ 410.209	€ 410.209
Onvoldoende budget		€ 600.506				€ 600.506

Tabel bijlage 1 - 3. Stand van budget VKF1 op 31/08/2017

De premiebedragen vertegenwoordigen gemiddeld 40% van de totaalkosten van de energetische aanpassingen. Ten opzichte van de totaalkosten van de renovatiewerken bedragen zij echter slechts 5 à 8 % van de volledige kost van de renovatiewerken.

Impact

Met de vastgelegde 11 miljoen euro worden onderstaande maatregelen gesubsidieerd (in Tabel bijlage 1 - 4) wordt het totaal gemaakt van de 3 fases):

Maatregelen	Totaal	Maatregelen	Totaal
HR ramen [M ²]	28.727,05	Vervanging cv-ketel [ST]	535
HR glas [M ²]	467,74	Optimalisatie stookplaats [#WON]	893
Isolatie hellend dak [M ²]	24.662,45	Niet-geoth warmtepomp [#WON]	
Isolatie plat dak [M ²]	24.690,39	Geothermische warmtepomp [#WON]	5
Vloerisolatie [M ²]	32.639,89	Zonneboiler individueel [#WON]	27
Na isolatie spouwmuur [M ²]	17.610,95	Zonneboiler collectiefl [M ²]	618,52
Gevelisolatie [M ²]	52.115,02	Verwijderen elektrische verwarming [kW]	1.878,30

Tabel bijlage 1 - 4. Overzicht maatregelen VKF1: hoeveelheden in m², stuks, aantal woningen en verwijderd vermogen

Door forfaitaire energiebesparingsfactoren toe te passen op deze maatregelen kunnen we het energiebesparingspotentieel ramen van deze uitgevoerde, lopende en geplande ingrepen, dit bedraagt

////////////////////////////////////

bijna 32.000 MWh per jaar. Als we enkel rekening houden met de **reeds gerealiseerde investeringen** (fase afrekening), dan bedraagt het energiebesparingspotentieel 5.079 MWh/jaar. Rekening houdend met een aandeel van aardgas van 98% en stookolie van 2% betekent dit een **CO₂-reductiepotentieel van 932 ton/jaar**, in de veronderstelling van een levensduur van 50 jaar van de gerenoveerde gebouwen zou dit een levensduur-BKG-reductie van 46.617 ton CO₂.

1.1.3 Telemetrie van het EGW-gebruik in schoolgebouwen

Stand van zaken

Het GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (GO!) is verantwoordelijk voor deze maatregel. Het Vlaams Klimaatfonds geeft een eenmalige subsidie aan het GO! voor het invoeren van telemetrie als motor voor energiebesparing

Deze maatregel is deels geïmplementeerd maar de uitvoering is sterk vertraagd.

Met het besluit van 16 mei 2014 keurde de Vlaamse Regering de eenmalige subsidie aan het GO! goed om hiermee de aankoop van telemeters voor de scholengroepen van het GO! te cofinancieren.

Er werd een marktverkenning uitgevoerd door het GO!, met de bedoeling een meter te vinden die compatibel is met het facilitair management informatie (FMIS)-systeem van het GO!. Bij wijze van proef is een eerste kwartier-uitleesbare elektriciteitsmeter van de geselecteerde leverancier opgesteld in de GLTT-school te Sint-Genesius-Rode. Na vier maand succesvol draaien en het uittesten van de invoering van de meetgegevens in het FMIS is een bestelling geplaatst. Een lijst van locaties waar de telemeters worden geplaatst, is opgesteld. In iedere scholengroep worden 2 telemeters geplaatst: in de twee scholen van de scholengroep met het grootste potentieel tot energiebesparing. Eén scholengroep doet niet mee omdat zij een eigen project rond telemetrie lopende heeft, 54 elektriciteitsmeters zijn dan aangekocht).

Tegen 14 april 2016 waren alle 54 meters geïnstalleerd. Tot op heden (01/10/2017) is de verbruiksdata verzameld van een periode van meer dan een jaar.

Voor de meters geplaatst werden, werd eerst een nulmeting uitgevoerd. Voor het verwerken en visualiseren van de kwartiermetingen wordt het platform Opisense gebruikt. De scholengroepen hebben daarop toegang tot de data van hun eigen scholen. De kwartiermetingen zullen geanalyseerd worden en op basis van die analyse zullen voorstellen geformuleerd worden voor investeringen in energiebesparende maatregelen. Uit nieuwe metingen daaropvolgend zal blijken hoeveel energie bespaard is.

Om ook het gas- en stookolieverbruik met een voldoende grote tijdsresolutie te monitoren en zo aanspraak te maken op de subsidie, bestudeert het GO! thans de technische en financiële implicaties die het plaatsen van brandstoftelemeters met zich meebrengt.

Financieel

De bijdrage van het Vlaams Klimaatfonds is 25.000 euro, deze som werd in de begroting 2014 vastgelegd. Oorspronkelijk was voorzien om het GO! al in 2015 te betalen (na de installatie van de telemeters en de monitoring van de resultaten gedurende 1 stookseizoen, zoals voorzien in het subsidiebesluit). Maar door de vertraging in de uitvoering is deze uitbetaling nog niet gebeurd.

Het GO! centraal investeert eveneens 25.000 euro (het subsidiebesluit voorziet een bijdrage van 50% door het VKF). Het resterende bedrag wordt door de scholengroepen zelf bijgepast. De scholengroepen zijn erop gewezen dat zij de mogelijkheid hebben om zelf te investeren in bijkomende telemeters.

Gelijktijdig met dit telemetrieproject onderzoekt het GO! de mogelijkheden om met ESCO's te werken. Er zal onderzocht worden of een pilootproject in een scholengroep uitgewerkt kan worden en het geleerde zal dan uitgerold kunnen worden op grotere schaal naar andere scholengroepen.

Impact

- Aantal bestelde telemeters: 54.

Overlegd met de bestaande instellingen maar nog geen concrete afspraken gemaakt.

WP 6 - Disseminatie

Dit project is van start gegaan op 15 september 2014 en heeft dus al een looptijd van 36 maanden. In september 2017 was de stand van zaken:

- Aantal infosessies: 13
- Aantal publicaties: 2

In de betrokken periode was de belangrijkste disseminatie voorzien in de EECHB2016-conferentie (19-21 oktober 2016), waarbij zowel de internationale academische wereld, alsook Vlaamse actoren (waaronder erfgoedconsulenten, architecten) ruim aanwezig waren. In deze conferentie kwamen ook de topics inzake wetenschappelijk onderzoek, monitoring, interventies en opleiding aan bod.

Op 17 november 2017 wordt het in het kader van het project een bijdrage gegeven op de WTA-studiedag "Energetische ingrepen in monumenten: een duurzaam verhaal?!", onder de titel "Innovatieve materialen, technieken en modellen voor de verduurzaming van erfgoedgebouwen" (zie <http://wta-international.org/gruppen/wta-nederland-vlaanderen/studiedagen-en-syllabi/>)

Op 14 december 2017 leveren we een bijdrage aan de expertdag "Energie efficiënt erfgoed" (zie <https://pixii.be/agenda/expert-day-energie-effici%C3%ABnt-erfgoed>)

Financieel

De bijdrage Vlaams Klimaatfonds voor dit project bedraagt 363.750 euro, deze som werd in begroting 2014 vastgelegd. De eerste schijven van 145.500 euro en 109.125 euro werden respectievelijk eind 2014 en eind 2016 uitbetaald aan WTCB, de volgende betalingen zullen gebeuren na de in het subsidiebesluit vereiste rapporteringen en zijn voorzien in 2018 en 2020.

Impact

Momenteel is het te vroeg om in te schatten in welke mate het project heeft bijgedragen aan energiebesparende investeringen. Deze impact zal pas echt op gang komen na het geven van de opleiding, en een volledige grondige analyse van de cases en de disseminatie van de resultaten ervan.

1.1.5 Energieconsulenten toerisme: KOALA

Stand van zaken en planning

Het Vlaamse Agentschap Innoveren & Ondernemen (VLAIO) staat in voor deze maatregel. De maatregel is zonder noemenswaardige problemen geïmplementeerd en de eindfase van het project wordt momenteel ingezet.

Met het besluit van 12 december 2014 keurde de Vlaamse Regering de modaliteiten goed voor de aanpak van deze klimaatfondsmaatregel. In april 2015 werd hiervoor een dotatie ten belope van 450.000 euro van het Vlaams Klimaatfonds naar het Hermesfonds gestort. Een bestek met oproep voor kandidatuurstellingen tegen 8 mei 2015 werd gelanceerd. Vier kandidaten werden geselecteerd en op 11 augustus 2015 vond de startvergadering plaats. De gehanteerde aanpak is de volgende. Elk van de vier geselecteerde energieconsulenten voert een eerste pakket van tien scans uit, die al dan niet leiden tot een implementatieadvies. Eens deze scans ingediend worden bij de opdrachtgever, wordt bepaald in welke mate er meer scanopdrachten toegewezen kunnen worden aan de energieconsulenten.

Toerisme Vlaanderen heeft lijsten ter beschikking gesteld van de bedrijven die in de doelgroep vallen van dit project. Via een regionale verdeling kreeg elke energieconsulent op die manier een aantal regio's en steden toegewezen waar ze hun werving op kunnen focussen.

VLAIO heeft een communicatieplan opgesteld om ook ondersteunende promotie te voeren voor de energieadviezen (energiescans en implementatieadviezen), onder de projectnaam KOALA (Klimaatzorg en -advies voor uitbaters van toeristische logies en attracties). Eind augustus 2015 werd de KOALA-webpagina www.vlaio.be/koala gelanceerd, waar de geïnteresseerde bedrijven alle nodige informatie kunnen vinden

omtrent de gratis energieadviezen en ook de contactgegevens vinden voor een aanvraag. Voor de aankondiging van het project heeft VLAIO ook een aantal externe partners betrokken (o.a. Horeca Vlaanderen, de provinciale toeristische diensten en gemeentes) die het project mee bekend hebben gemaakt via sectornieuwsbrieven en/of op hun websites.

De opdracht van de consultants bestond uit het ondersteunen van een brede waaier aan toeristische bedrijven (hotels, jeugdverblijven, meetinglocaties (MICE), vakantie- en -attractieparken). Per eind november 2017 werden 88 scans uitgevoerd en zijn er bij 22 bedrijven in het totaal 24 implementatieadviezen uitgevoerd of in uitvoering, verspreid over de sector en over het Vlaamse grondgebied.

Het VLAIO voerde eind 2017 een enquête uit bij de begunstigden van de energiescans en adviezen. Deze moet het onder meer mogelijk maken om beter te kunnen inschatten welk aandeel van de begunstigden effectief al is overgegaan en/of zal overgaan tot de emissiereducerende investeringen.

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen wil de resultaten van de energiescans en de implementatieadviezen mee opvolgen om deze te kunnen verspreiden naar de bredere doelgroep van toeristische ondernemers. Tijdens en na het project zal er getracht worden om via *best practices, tips & tricks*, inspirerende *cases*, enz. energie-efficiëntie en klimaat zorg onder de aandacht te brengen van ondernemers uit de toeristische sector, maar ook uit andere sectoren. Begin 2018 maakt VLAIO een eindrapport van het KOALA-project.

Financieel

De bijdrage van het Vlaams Klimaatfonds, 450.000 euro, werd vastgelegd in de begroting 2015 en in 2015 via een dotatie overgedragen naar het Hermesfonds bij het Vlaamse Agentschap Innoveren & Ondernemen om de overheidsopdracht te financieren. Eind november 2017 was 274.448 euro uitbetaald voor de energiescans, terwijl 67.232 euro uitbetaald is voor de implementatieadviezen (onder voorbehoud van de goedkeuring van een aantal implementatieadviezen). In totaal dus 335.680 euro.

Agentschap Innoveren & Ondernemen heeft vanuit de eigen middelen een communicatiebudget van 1.500 euro besteed. Hiermee werden twee KOALA-praktijkgetuigenissen en de KOALA-folder uitgewerkt

De investeringen die door de energieconsulenten aanbevolen werden in de energiescans worden geraamd op 11,9 miljoen euro. De effectief gerealiseerde investering is uiteraard afhankelijk van de mate waarin de begunstigden ingaan op de adviezen van de energieconsulenten. De enquête die uitgevoerd wordt bij de begunstigden zou hier een beter zicht op moeten geven.

Impact

Het project is van start gegaan op 1 september 2015. De energieconsulenten hebben inmiddels hun opdracht met betrekking tot het werven, doorlichten en adviseren van begunstigde bedrijven uit de toeristische sector uitgevoerd. Na afloop van het KOALA-project kan een inschatting gemaakt worden op basis het aantal en soort energiemaatregelen van energiescans en -adviezen die verleend werden enerzijds en op basis van het specifieke profiel (o.a. besparingspotentieel) en de wens om over te gaan tot implementatie van de begunstigden anderzijds.

Er wordt verwacht dat er van deze maatregel een aanzienlijk hefboomeffect zal uitgaan doordat er energie-investeringen in de doelgroep mee gestimuleerd zullen worden.

De impact van de maatregelen die door de energieconsulenten aanbevolen werden in de energiescans wordt geraamd op een emissiereductie van 4.200 ton CO₂-eq/jaar op fossiele brandstoffen en 13.000 MWh/jaar op elektriciteit. De effectief gerealiseerde emissiereductie is uiteraard afhankelijk van de mate waarin de begunstigden ingaan op de adviezen van de energieconsulenten. De enquête die uitgevoerd wordt bij de begunstigden zou hier een beter zicht op moeten geven. We kunnen er wel van uitgaan dat de kans op realisatie van de geadviseerde investeringen aanzienlijk verhoogt als er een implementatieadvies gekoppeld werd aan de scan. Eén op vier van de energiescans ging gepaard met een implementatieadvies (22 van de 88 bedrijven). Op basis van de energiescans en implementatieadviezen,

////////////////////////////////////

kunnen we ruwweg veronderstellen dat 1/4 van het bovenstaande CO₂-emissiereductiepotentieel op fossiele brandstoffen effectief gerealiseerd wordt. Gerekend met de ondergrens komt dit neer op 1.400 ton CO₂-eq/jaar. De meeste investeringen zijn gebouw-gerelateerd waarbij we een levensduur van 50 jaar veronderstellen en dus uitkomen op een levensduur BKG-reductie van 70.000 ton CO₂-eq.

1.1.6 Uitbreiding Flanders Logistics

Stand van zaken en planning

Het Departement Mobiliteit en Openbare Werken is voor deze maatregel verantwoordelijk. Deze maatregel is uitgevoerd en intussen afgelopen.

Door het Vlaams Klimaatfonds werd een extra logistieke consulent voor de werking van *Flanders Logistics* gefinancierd. De focus van deze consulent lag op de multimodale/groene projecten.

Met het besluit van 16 mei 2014 gaf de Vlaamse Regering haar goedkeuring aan het ontwerpbestek voor de huur van een extra Flanders Logistics consulent groene/duurzame logistiek en keurde ze goed om op het begrotingsjaar 2014 250.000 euro te voorzien voor het eerste werkingsjaar. Op 14 juli 2014 werden de ingediende offertes geopend en na een selectieprocedure werd een contract gesloten met het geselecteerde bureau. Op 17 november 2014 heeft deze extra consulent het bestaande team van *Flanders Logistics* (dat bestond toen uit 2 senior consulenten en 2 back-office medewerkers) vervoegd.

Op basis van de verleende adviezen worden ook een aantal knelpunten in kaart gebracht. Een aantal van deze knelpunten worden hieronder opgesomd als input voor het bredere Vlaams logistiek beleid:

- Bedrijven organiseren hun logistieke stromen vaak onafhankelijk van elkaar. Indien ze hun transportstromen zouden delen, zou zowel een financieel schaalvoordeel als een aanzienlijke CO₂-reductie gerealiseerd kunnen worden.
- Bedrijven zijn vaak bereid om in te zetten op de verduurzaming van hun logistiek op voorwaarde dat er geen financieel nadeel mee gepaard gaat, maar de kostenberekening is hierbij essentieel en een accurate inschatting hiervan ontbreekt vaak.
- Eigen vervoer is vaak duur en veroorzaakt een hogere uitstoot. Bedrijven met een eigen vloot (onder meer in de bouwsector) zijn zich vaak niet bewust van de hogere kost en milieu-impact van de eigen vloot ten opzichte van een professionele vervoerder.
- Bedrijven kiezen soms voor een warehouse in het buitenland omdat ze daar sterk begeleid worden bij het opzetten van hun activiteiten.
- Intermodaal werken wordt soms als complex en tijdrovend ervaren, wat ertoe leidt dat bedrijven het niet willen uitproberen. Wegvervoer wordt als relatief goedkoop ervaren, de km-heffing voor vrachtwagens heeft er wel mee toe geleid dat sommige bedrijven hun logistieke processen herbekeken hebben en dat een modale shift financieel aantrekkelijker werd.
- Informatie ontbreekt soms over de rol of zelfs het bestaan van sommige havens, inlandterminals en overslagpunten; de mogelijkheden van stadsdistributie en de mogelijkheid om met andere transporteurs te werken.

Het overkoepelende project "Flanders Logistics" liep af op 15 april 2016, de consulent actief rond multimodale projecten heeft zijn werk kunnen doorzetten tot 15 januari 2017, waarna het project werd stopgezet. De werking van de logistieke consulenten heeft geleid tot 421 adviezen aan bedrijven met het oog op CO₂- en kostenreductie. Van de 78 cases die door de consulent gefinancierd door het Vlaams Klimaatfonds uitgevoerd werden, waren 53 cases specifiek gericht op multimodaliteit. Een verbreding, een multimodaal adviesbureau, gericht naar alle bedrijven in Vlaanderen werd uitgewerkt. Deze verbreding heeft ondertussen vorm gekregen met de oprichting van multimodaal.Vlaanderen. Het initiatief brengt een aantal partijen rond logistiek advies samen (Flanders Logistics-consulenten, Promotie Binnenvaart Vlaanderen, Shortsea Shipping Vlaanderen, ...).

Financieel

In het kader van het TEN-T project 'Shore Power in Flanders' werd in 2015 een visie en een strategie uitgewerkt voor het uitbreiden van het walstroomnetwerk langs de binnenwateren en havens van het Vlaamse Gewest. Mede op basis van de studie "Strategie voor het uitbreiden van het walstroomnetwerk in het Vlaams Gewest", zal beslist worden waar de meeste geschikte locaties voor verdere uitbouw zich bevinden.

Om het aanbieden van walstroom uniform te maken, werd onder de koepel van het TEN-T project een centraal beheer- en betaalsysteem (CEBES) uitgewerkt dat uitbreidbaar is om toekomstige nieuwe locaties te kunnen toevoegen. De nieuwe walstroominstallatie in Evergem en Wijnegem zijn via dezelfde applicatie (web / app) geïntegreerd in het CEBES.

Via het CEBES worden ook alle gegevens over walstroom in Vlaanderen verzameld om de reductie van de emissies dankzij walstroom in te schatten.

Financieel

De bijdrage van het Vlaams Klimaatfonds is 117.000 euro, dit bedrag werd vastgelegd in de begroting 2014. In 2014 werd een eerste schijf (40% van het voorzien subsidiebedrag) als voorschot uitbetaald aan beide waterwegbeheerders, in totaal 46.800 euro. De tweede en laatste schijf van 35.000 euro werd inmiddels ook uitbetaald aan beide waterwegbeheerders.

De subsidie van het Vlaams Klimaatfonds dekt slechts een deel van de totale kosten. De totale kost voor de bouw van de walstroomkasten zelf te Evergem bedroeg 294.727,01 euro excl. BTW.

Impact

Sinds de oplevering van de walstroomkasten kunnen schepen gebruik maken van de walstroom en hierdoor emissies vermijden.

In het subsidiebesluit is voorzien dat de waterwegbeheerders gedurende 5 jaar na de uitbetaling van de tweede subsidieschijf het Departement Omgeving zullen informeren over minstens de volgende indicatoren:

- jaarlijks elektriciteitsverbruik per walstroomkast;
- het aantal aanmerende schepen die de walstroominfrastructuur gebruiken;
- het aantal defecten en de tijdsspanne tijdens dewelke de dienstverlening onderbroken was.

Op basis van de ontvangen informatie werd de CO₂-reductie van de uitgevoerde investeringen berekend. Op datum van 31 augustus 2017 hadden de twee walstroominstallaties (Evergem en Wijnegem) samen geleid tot een brandstofbesparing die overeenkomt met 11 ton CO₂-eq. Als dit geëxtrapoleerd wordt over een theoretische levensduur van 20 jaar betekent dit een besparing van 271 ton CO₂-eq. Dit is mogelijks een conservatieve inschatting want de infrastructuur is nog relatief nieuw en het is dus mogelijk dat het gebruik (en dus de impact) toeneemt met de tijd, naarmate de infrastructuur beter bekend geraakt binnen de sector.

1.1.8 Laadpaalinfrastructuur op carpoolparkings

Stand van zaken en planning

Agentschap Wegen en Verkeer (AWV) is verantwoordelijk voor deze maatregel. De maatregel is aangenomen, maar de uitvoering is sterk vertraagd.

Met het besluit van 16 mei 2014 keurde de Vlaamse Regering de modaliteiten goed voor de toekenning van de subsidie aan de vergunninghouders voor de kosten voor het voorzien van voldoende gedimensioneerde nutsleidingen. Deze vergunningen worden uitgereikt door AWV en het retributiebesluit is hierop van toepassing. Er werd voor gekozen om deze maatregel in twee fasen te implementeren via

Figuur bijlage 1 - 1. Impact laadpaalinfrastructuur op carpoolparkings

1.1.9 Energie-advies voor landbouwers: Enerpedia 2.0

Stand van zaken en planning

Deze maatregel wordt getrokken door het Departement Landbouw en Visserij. De maatregel is geïmplementeerd en uitgevoerd volgens schema en een vervolgtraject, Enerpedia 3.0, is inmiddels opgestart (zie §1.2.14).

Met het besluit van 16 mei 2014 keurde de Vlaamse Regering een eenmalige subsidie aan de projectcoördinator, het provinciaal verzelfstandigd agentschap INAGRO vzw, voor de uitvoering van het project Enerpedia 2.0 goed. Het doel van Enerpedia 2.0 is om energiebesparende, broeikasgasreducerende en/of hernieuwbare energietechnieken ingang te doen vinden in de sector landbouw. Het project werd afgerond op 31 mei 2017.

De projectpartners waren het Instituut voor Landbouw- en Visserij Onderzoek (ILVO), Innovatiesteunpunt voor land- en tuinbouw, de Katholieke Hogeschool Kempen, Nationale Proeftuin voor Witloof (NPW), Hooibeekhoeve, PIBO-campus, Proefbedrijf Pluimveehouderij, Proefcentrum Hoogstraten (PCH), Proefcentrum voor Sierteelt (PCS), Proefstation voor de Groenteteelt Sint-Katelijne-Waver (PSKW), Provinciaal proefcentrum voor de groenteteelt Oost-Vlaanderen (PCG), Vlaams Centrum voor Bewaring van Tuinbouwproducten (VCBT), Proefcentrum Aardappelen (PCA) en Proefcentrum Fruitteelt (PCFruit).

Met dit project werd een optimale samenwerking van al deze partners (via een overkoepelende stuurgroep) beoogd en werd er sensibilisering en vorming, kennisuitwisseling via platformwerking, het voeren van doormetingen van technieken, individuele en groepsbegeleiding van land- en tuinbouwbedrijven aangeboden. Een doorgedreven monitoring van de hierboven vernoemde acties werd ondernomen.

Na een aantal tussentijdse rapporten werd een eindrapport opgemaakt voor de volledige periode gaande van 1 juni 2014 tot 31 mei 2017. De rapporten bevatten onder meer een overzicht van het voorbereidend werk m.b.t. coördinatie, organisatie en communicatie tussen de verschillende partners. Zo werd een digitaal platform en monitoringssjabloon gecreëerd, en werden afspraken gemaakt tussen de verschillende partners m.b.t. de doormetingen, workshops, eerstelijnsadviezen en individuele begeleidingen. De eerstelijnsadviezen en begeleidingen werden reeds uitgevoerd van in de eerste fase van het project.

Voor het werkjaar 2015 werd gefocust op de opstart van de doormetingen van technologieën, de verdere update van online rekentools die ter beschikking komen op de website, eerstelijnsadviezen, begeleidingen,

communicatie via de maandelijkse E-zines, workshops en de verdere ontwikkeling van de nieuwe website en de organisatie 'Open Energiedag' in het voorjaar van 2016 op diverse landbouwbedrijven verspreid over Vlaanderen.

Dit project heeft een sterke link met nieuwe beleidsontwikkelingen zoals EPB-eisen en steun voor pocketvergisters via het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF), die meteen verspreid worden op de Enerpedia-website. Ook voorlichtingsactiviteiten georganiseerd door het Departement Landbouw en Visserij kunnen beroep doen op de kennis en expertise van de Enerpedia projectgroep. Zo kunnen land- en tuinbouwers maximaal bereikt worden om de energetische CO₂-emissies te reduceren.

Financieel

Het voorziene budget vanuit het Vlaams Klimaatfonds bedroeg 390.000 euro, deze som werd in de begroting 2014 vastgelegd en wordt uitbetaald in 4 schijven, in 2014, 2015, 2016 en 2017. Uiteindelijk werd 340.743,40 euro geclaimd.

Er is geen cofinanciering vanuit andere bronnen voorzien voor dit project.

Wellicht is er een aanzienlijk hefboomeffect omdat een groot deel van de begeleidingen en adviezen leidt tot effectieve investeringen.

Impact

Het project Enerpedia 2.0 is één van drie complementaire koepelinitiatieven in Vlaanderen rond het thema 'Energie in de land- en tuinbouw'.

Innovatieve duurzame technieken verder ontwikkelen en vlotter ingang doen vinden bij reguliere landbouwers, is de opzet. De energie- en klimaatprestatie van de landbouwsector verbeteren, is het uiteindelijke doel.

De focus van het project ligt op zes thema's: pocketvergisting, kleine windturbines, zonneboilers, bewaring en koeling, gebruik laagwaardige warmte en warmtepompen. Dit zijn allen duurzame energietoepassingen die d.m.v. verschillende onderzoeks- en voorlichtingsacties in één of meerdere deelsectoren van de Vlaamse land- en tuinbouw toegepast zullen worden.

Er werd een betrouwbaar platform voor energiebesparing en -productie opgezet met basisinformatie en contactgegevens voor verdere verwijzing. Enerpedia is intussen een begrip voor iedereen die zich informeert rond energie in de landbouw. Er was individueel contact met 192 landbouwbedrijven en op groepsmomenten waren er 458 aanwezigen. Wat de verwachtingen ruim overstijgt.

De aanvragen voor begeleiding en advies stegen sterk naar het einde van het project, wat wijst op een verhoogd bewustzijn bij de landbouwers. In 19 doormetingen werden concrete technologieën en technieken doorgelicht qua energie-efficiëntie. De resultaten werden verspreid via het e-zine en zijn beschikbaar via de website: <http://www.enerpedia.be/>.

De activiteit die leidde tot de grootste broeikasgasemissiereductie is de individuele begeleiding. Door de persoonlijke aanpak en ontzorging kunnen landbouwers met vertrouwen investeren op basis van een plan op maat en met een goede return. Verder begeleiden bij de beoordeling van offertes, het maken van keuzes bij de installatie en het onderhoud zou dit nog een stuk versterken. Er zou ook kunnen ingezet worden op het actief contacteren van alle landbouwbedrijven (wat bijvoorbeeld gebeurt voor het gebruik gewasbeschermingsmiddelen), maar dit is veel arbeidsintensiever en zou dus ook meer middelen vergen.

Wat de 6 vooropgestelde thema's betreft werd vastgesteld dat de vooropgestelde doelstellingen grotendeels behaald werden, maar dat kleine windturbines niet doorbreken omwille van een onvoldoende rendabiliteit en een moeilijke vergunningsprocedure. Zonneboilers zijn dan weer standaard geworden zodat er weinig vraag is naar advies hierrond.

In de glastuinbouw zet men stappen vooruit inzake de uitrol van warmtepompen, maar vanuit andere deelsectoren blijft de interesse veel minder, mede door de concurrentie van micro-WKK's.

////////////////////////////////////

De projectpartners hebben ook ingespeeld op de opkomst van nieuwe thema's (die niet voorzien waren in het project maar die gedurende de projectperiode erg in trek kwamen zoals: micro-WKK en LED-lampen) door het organiseren van studiedagen en doormetingen.

In Tabel bijlage 1 - 5 enkele cijfers ter illustratie.

Vooropgestelde Thema's	Aantal adviezen	Aantal studiedagen	Aantal doormetingen
Pocketvergisting	22	5	1
Kleine windturbines	1	3	0
Zonneboilers	1	2	0
Actief ontvochtigen en gebruik van laagwaardige warmte	5	2	4
Bewaring en koeling	4	3	6
Warmtepompen	1	2	1
Nieuwe Thema's			
Micro-WKK	3	2	0
LED-lampen	15	2	7

Tabel bijlage 1 - 5. Impact Enerpedia 2.0

De vermeden emissies werden berekend op basis van de investeringen die het resultaat zijn van de adviezen. De emissiereductie wordt geraamd op **68.541 ton CO₂-eq./jaar** (met een veronderstelde levensduur van 15 jaar betekent dit een levensduur BKG-reductie van 1 Mton CO₂-eq.). Er werd per advies nagevraagd of het advies aanleiding heeft gegeven tot een investering. Enkel de cases die hier positief op antwoordden werden meegeteld in de emissieberekening.

Effecten waarbij landbouwers investeerden in energiebesparing en/of -productie door het verkrijgen van informatie via de website of via een studiedag zijn er ongetwijfeld ook, maar deze emissiereductie is erg moeilijk te becijferen en is dus niet vervat in onderstaande cijfers.

1.1.10 Investeringssteun pilootproject restwarmte in glastuinbouwcluster

Stand van zaken

Met het besluit van 12 december 2014 keurde de Vlaamse Regering een eenmalige subsidie aan de intercommunale MIROM-R goed. De subsidie zou worden gebruikt voor de bouw van een energie-efficiënt warmtenet tussen de MIROM-R en de glastuinbouwcluster Roeselare West voor recuperatie van laagwaardige restwarmte bij de verbrandingsoven van MIROM-R.

Actuele stand van zaken augustus 2017:

Er is nog steeds geen definitieve investeringsbeslissing genomen tussen enerzijds de WVI (ontwikkelaar van de glastuinbouwzone van 20 ha), MIROM (restwarmteleverancier) en het glastuindersconsortium. De oorspronkelijk beoogde piste blijkt niet haalbaar. De reden is dat Vlaamse tuinders actueel niet of te weinig vertrouwd of overtuigd zijn van het gebruik van laagwaardige warmte (30-40°C) in vergelijking met de gangbare verwarmingstechnologie gedurende het ganse teeltjaar, en in het bijzonder de teeltrisico's bij zeer lage temperaturen.

Wellicht zal gekozen worden voor een beperkte koppeling om enkel hoogwaardige warmte uit te wisselen waardoor ook het investeringsbudget voor het warmtenet en de subsidie gevoelig vermindert

Er wordt gehoopt op een Europees gefinancierd project specifiek gericht op de problematiek van het gebruik van laagwaardige warmte door glastuinders om deze koudwatervrees aan te pakken. Op de iets

langere termijn kan het MIROM -project dan misschien toch nog uitgroeien tot een voorbeeld van gebruik van laagwaardige warmte.

Financieel

De bijdrage van het Vlaams Klimaatfonds is maximaal 1.892.000 euro, deze som werd in de begroting 2014 vastgelegd. Als de heroriëntering van het project zou doorgaan, dan zal dit een lagere kostprijs hebben. Voorlopig wordt 500.000 euro voorzien voor begrotingsjaar 2018.

Impact

Er is nog geen impact omdat de investering nog niet gerealiseerd is.

1.1.11 Investeringssteun voor kleinschalige vergisting op landbouwbedrijven

Stand van zaken en planning

Het Departement Landbouw en Visserij staat in voor deze maatregel. De maatregel werd geïmplementeerd en de uitvoering loopt op schema.

Met het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2014 werd de aanpak goedgekeurd, met name een subsidieverlening via het VLIF. Voor een maximale effectiviteit in het kader van klimaatmitigatie werd ervoor gekozen om niet de vergisters zelf te subsidiëren, maar wel de nodige randinfrastructuur die toelaat om tijdens de verzameling en opslag van mest zoveel mogelijk methaan (zonder verliezen) te recupereren om te verbranden in de motor. Voor de VLIF-programmaperiode 2014-2020 is een nieuwe limitatieve technologielijst opgesteld waarbij enkel investeringen betaald worden die een wezenlijke bijdrage leveren aan de duurzaamheid. Hierbij worden scores toegekend in functie van de bijdrage aan duurzaamheid. Pocketvergisting krijgt volgens deze methode de hoogste score en kan aan 30% gesubsidieerd worden.

Aanvraag was reeds mogelijk gedurende 10 blokperioden. Op drie na werden alle aanvragen geselecteerd. De reden van niet-selectie van deze drie gevallen is 'technisch' van aard: de subsidiabele kost van de geselecteerde investeringen in het dossier bedroeg minder dan 15.000 euro (ref. VLIF regelgeving). De aanvragers werden enkele dagen na het beëindigen van de blokperiode in kennis gesteld van de selectie. Dit betekent dat vanaf die dag de contracten mogen ondertekend worden en de werken mogen starten. Uitbetaling gebeurt pas na ontvangst van facturen en na controle ter plaatse.

Informatie over pocketvergisting is beschikbaar op de website Enerpedia <http://www.enerpedia.be/nl/pocketvergisting> evenals een Nederlands- en Engelstalige brochure over een aantal cases in binnen- en buitenland.

Planning voor de komende jaren: aanvragen kunnen verder blijven binnenkomen. Dossierbehandeling is mogelijk sinds eind 2016.

Financieel

Vanuit het Vlaams Klimaatfonds werd een bijdrage van 2.250.000 euro voorzien. Deze som werd in begroting 2014 vastgelegd en uitbetaald aan het VLIF via een Ministerieel Besluit van 22 december 2014.

Om budgettaire redenen wordt de maatregel 100% Vlaams uitbetaald met budget van het klimaatfonds. Indien de middelen van het klimaatfonds uitgeput zijn zal overgeschakeld worden op 50% Europese subsidie en 50% Vlaamse subsidie, maar dan Vlaamse middelen afkomstig van het reguliere VLIF budget. Het engagement bestaat om de code tot eind 2020 niet te schrappen (na 2020 begint er een nieuwe programmaperiode voor het plattelandontwikkelingsprogramma).

De uitbetalingen door het VLIF zijn gestart in 2016, maar zijn pas op kruissnelheid sinds de tweede helft van 2017. Er is voor de randinvestering tot en met september 2017 slechts 35.517 euro toegekende steun en hiervan is slechts 3.526 euro reeds uitbetaald.

Het selectiebedrag 2015 – juni 2017 bedraagt **940.981** euro, dit zijn dus de maximale bedragen die uitbetaald zullen worden als subsidie. Het selectiebedrag is de bovengrens, de toegekende steun is lager daar de investering kleiner zou kunnen uitvallen dan begroot bij selectie of als de landbouwer niet aan alle VLIF voorwaarden kan voldoen. Het subsidiabel bedrag is de totale investeringskost van de landbouwer (het selectiebedrag bedraagt dus 30% van het subsidiabel bedrag). De totale investeringen door de landbouwers voor deze randinfrastructuur voor pocketvergisting bedragen dus 3,1 miljoen euro voor de periode 2015 – juni 2017. De aanvragers zijn allemaal bedrijven met melkvee, al dan niet gespecialiseerd (i.e. minstens 2/3 van het bedrijf = melkveetak).

De door deze maatregel gestimuleerde private investeringen zijn enerzijds het niet-gesubsidieerde deel van de randinfrastructuur (=3.136.603-940.981 = 2.195.622) en anderzijds de investeringen in de pocketvergisters zelf (gemiddeld 100.000 euro in 39 landbouwbedrijven = 3.900.000), dus in totaal 6 miljoen euro. Het hefboomeffect zou dus een factor 6 bedragen.

Randinfrastructuur	Aantal unieke aanvragen	Selectiebedrag	Subsidiabel bedrag
Pocketvergister-mestmixer	31	105.974	353.247
Pocketvergister-mestschuif	16	57.985	193.283
Pocketvergister-opslag digestaat	25	497.243	1.657.476
Pocketvergister-pompsysteem en piping	33	110.299	367.663
Pocketvergister-scheiding afvalstromen	11	19.892	66.305
Pocketvergister-tussenopslag mest	23	81.423	271.411
Pocketvergister-volle vloer	17	68.166	227.219
Totaal	159	940.981	3.136.603

Tabel bijlage 1 - 6. Aanvragen VLIF-subsidies randinfrastructuur pocketvergisting 2015-juni 2017

Impact

De subsidies voor de randinfrastructuur van pocketvergisters kunnen aangevraagd worden sinds 1 januari 2015, deze maatregel kent reeds een looptijd van 33 maanden .

- Aantal unieke subsidieaanvragen: 159 door 39 unieke landbouwbedrijven
- Geschatte levensduur CO₂-reductie over de levensduur van de uitgevoerde investeringen bereikt tijdens de looptijd van deze maatregel tot nu toe:

De VLIF impactindicatoren worden pas berekend met de gegevens op het niveau van de dossierbehandeling (niet bij de aanvraag). Het aantal melkkoeplaatsen kan in het effectief gerealiseerde dossier nog wijzigen. Er zijn 4.598 melkkoeplaatsen aangegeven bij de aanvragen voor randapparatuur pocketvergisting. In dossierbehandeling zal een nauwkeuriger beeld verkregen worden. Desalniettemin kan met de gegevens uit de aanvraag al een goede inschatting bekomen worden. Op basis van een studie van Alterra wordt verondersteld dat per jaar per melkkoeplaats een reductie van 3,5 ton CO₂-equivalent gerealiseerd wordt (door minder vervluchtiging van methaan uit mest, groene stroom en benutting van groene warmte). Er is een minimale levensduur van de WKK van 15 jaar verondersteld. Er zal dus $15 \times 3,5 \times 4598 = 241.395$ ton CO₂-eq of 241,4 kton CO₂-eq minder uitgestoten worden in Vlaanderen over de levensduur van de installaties van de tot nu toe ingediende subsidiedossiers.

1.2 DETAILS MAATREGELLEN TWEEDE VKF-RONDE

1.2.1 Actieplan Energie-efficiëntie Overheidsgebouwen Vlaams Energiebedrijf (VEB)

Stand van zaken

Het Actieplan Energie-Efficiëntie overheidsgebouwen¹ (Actieplan EE) is door de Vlaamse regering goedgekeurd op 1 juli 2016 en de uitvoering wordt gecoördineerd door het Vlaams Energiebedrijf, VEB.

Het VEB stuurt jaarlijks een projectoproep uit, waarop alle overheidsdiensten projectvoorstellen voor energiebesparende maatregelen aan gebouwen, technische installaties (bv. wegenverlichting, pompgemalen...) etc. kunnen indienen. Een jury beoordeelt de projecten en bepaalt de toe te wijzen middelen.

De ter beschikking zijnde middelen zijn minimaal het budget dat de entiteiten zelf bijdragen via hun energiebegroting. Het energiebudget van de grootste verbruikers wordt jaarlijks met 2,09% verminderd en de aldus vergaarde middelen worden ingezet voor energiebesparende maatregelen bij de gevatte entiteiten. Voor 2017 zijn het enkel overheidsdiensten die jaarlijks meer dan 200.000 euro voor hun energie betaalden die deze impact op hun begroting kregen. In totaal dragen 14 entiteiten bij voor 879.000 euro aan middelen voor het Actieplan EE 2017. In 2018 komen daar ook de entiteiten bij die meer dan 100.000 euro aan eigen verbruik hebben, dan dragen 17 entiteiten bij.

De energie-efficiëntiemaatregelen met een terugverdientijd (TVT) van minder dan 2 jaar dienen sowieso uitgevoerd te worden door de entiteiten en komen niet in aanmerking voor subsidie binnen het Actieplan EE. De focus van het actieplan ligt op projecten met een terugverdientijd op middellange termijn met een TVT tussen de 2 en 7 jaar. Initieel werd ervan uitgegaan dat projecten met een TVT langer dan 7 jaar best gerealiseerd worden door gebruik te maken van een energiestatietcontract. Er werd bij de jurering van de projecten opgemerkt dat veel van de ingediende en goedgekeurde projecten een terugverdientijd hebben die langer is dan 7 jaar. De weerhouden projecten voldeden echter aan alle vereiste criteria en werden daarom toegekend. Dit wil zeggen dat de energie-efficiëntiebesparingen later of meer gespreid in de tijd zullen gerealiseerd worden dan voorzien. Voorbeelden van energie-efficiëntiemaatregelen die in het kader van het actieplan EE van toepassing zijn: isolatie van daken, relightingprojecten van openbare wegen, stookplaatsrenovaties en het plaatsen van een warmtekrachtkoppeling.

De eerste projectoproep werd uitgestuurd begin maart 2017 naar de entiteiten die vallen binnen het toepassingsgebied van het Actieplan EE. Er werden 34 projectaanvragen ontvangen, waarvan er 33 ontvankelijk werden verklaard. Van de 33 projectaanvragen werden na beraadslaging door de jury 24 projecten weerhouden van 9 verschillende entiteiten: AWV, De Lijn, De Vlaamse Waterweg, VDAB, VITO, ILVO, Plantentuin, VMM en ANB.

De aangevraagde subsidiebedragen door de entiteiten zijn ramingen, aangezien de werkelijke kosten vaak nog niet exact gekend zijn op het moment van de aanvraag (ook studiekosten kunnen gesubsidieerd zijn).

De details over de goedgekeurde projecten en de toegekende subsidies zijn beschikbaar op: https://www.vlaamsenergiebedrijf.eu/sites/default/files/Projectsubsidies_actieplanEE_2017.pdf. De ter beschikking zijnde budgetten zijn deels geormerkt en dit heeft een impact op de toekenning van de subsidiebedragen. De jurering van de projecten is op onafhankelijke wijze gebeurd.

Knelpunten

Een aantal entiteiten hebben wel een hoog verbruik, maar zijn geen eigenaar van de gebouwen waarin zij gehuisvest zijn. Dit verhoogt de moeilijkheidsgraad van de entiteiten om zelf acties te ondernemen.

¹ Zie ook 'Het Vlaams Energiebedrijf in het sectorhoofdstuk gebouwen en 'Werk maken van een klimaatvriendelijke Vlaamse overheid' in het sectorhoofdstuk transversaal van dit VORA.

////////////////////////////////////

Een tweede uitdaging is dat een aantal entiteiten wel eigenaar zijn van gebouwen maar daarin niet zelf gehuisvest zijn. Dit is het geval voor het departement Cultuur, Jeugd en Media, die om die redenen vraagt de middelen voorzien in het actieplan EE en geormerkt hiervoor rechtstreeks toe te wijzen.

Ten derde was het opzet van VEB om entiteiten te sensibiliseren om actie te ondernemen om energie-efficiëntieprojecten te initiëren. Daarom was voorzien om aan elke entiteit een potentieelscan ter beschikking te stellen om de nodige technische kennis en energievisie te ontwikkelen en het besparingspotentieel zichtbaar te maken. De realisatie hiervan in elke entiteit werd niet weerhouden door de Politieke Stuurgroep. Enkel de entiteiten die een potentieelscan hebben aangevraagd konden hiervoor in aanmerking komen.

Financieel

Ter beschikking zijnde budget

Het voorziene budget uit het klimaatfonds voor het Actieplan EE voor de periode 2017-2019 bedraagt 9 miljoen euro voor overheidsgebouwen en technische installaties van de centrale Vlaamse overheid, waarvan 2 miljoen euro geormerkt voor Welzijn, 2 miljoen euro geormerkt voor Cultuur en 1 miljoen euro geormerkt voor Leefmilieu en Natuur (nu Departement Omgeving) en 4 miljoen euro voor de andere entiteiten binnen het toepassingsgebied.

Via een decreetsbepaling bij de begroting is er een desaffectatie uit het klimaatfonds voorzien voor het VEB van 2.025.000 euro in 2017 en nogmaals 2.025.000 euro in 2018.

Het budget ter beschikking binnen het Actieplan EE 2017 bestaat uit twee delen:

- Deel a: Bijdragen van 2,09% uit de energiebegroting door de entiteiten met een energiekost groter dan 200.000 euro: 879.000 euro.
- Deel b: Bijdrage uit het klimaatfonds: 2.025.000 euro (nl. 900k€ voor overheidsgebouwen, 450k€ voor overheidsgebouwen Welzijn, 225k€ voor overheidsgebouwen L&NE (nu departement Omgeving) en 450k€ voor overheidsgebouwen Cultuur.

Dus in totaal is er een beschikbaar bedrag van 2,904 miljoen euro in 2017.

Toegekende budgetten in 2017

Deel a, bijdrage uit de energiebegroting, keerde volledig terug via gesubsidieerde projecten naar de entiteiten die hiertoe bijgedragen hebben.

Van Deel b, bijdrage uit het klimaatfonds, werd in 2017 1.351.100 euro toegekend. Het overige gedeelte werd overgeheveld naar 2018.

De totale projectsubsidie van de eerste oproep bedraagt 2.230.100 euro, toegekend aan 24 projecten van 9 entiteiten.

Het budget uit het klimaatfonds voor het departement Cultuur, Jeugd en Media (450k€ in 2017, 2 miljoen euro voor periode 2017-2019) werd op hun vraag verwijderd uit het Actieplan EE en rechtstreeks aan hen toegewezen.

Hefboomeffect: In principe worden er geen extra private middelen voor energiebesparing gemobiliseerd door het Actieplan EE gezien de betrokken entiteiten allemaal overheidsdiensten zijn.

Co-financiering: Het subsidiebedrag wordt als volgt bepaald: $K \cdot (TVT - 2) / TVT$ waarbij $K =$ de effectieve projectkost en $TVT =$ de terugverdientijd. Het jaarlijkse maximale subsidiebedrag per entiteit ligt op 750.000€. Deze regel zorgt ervoor dat hoe hoger de terugverdientijd is, hoe hoger het subsidiepercentage zal zijn. De eigen bijdrage van de betrokken entiteit zal dus groter zijn voor projecten met een kortere terugverdientijd. Voor meer info over deze subsidie-oproep, zie <https://www.vlaamsenergiebedrijf.eu/sites/default/files/Handleiding%20subsidieoproep%20Actieplan%20EE.pdf>

Praktische toekenning van de subsidies Actieplan EE

Impact

De meeste ingrepen zijn in de voorbereidingsfase of in uitvoering. Een beperkt aantal ingrepen is reeds effectief gerealiseerd.

Bij de registratie van de maatregelen wordt eveneens bijgehouden welke maatregelen kaderen in de context van de Energie-Efficiëntie Richtlijn (EER).

De verhuis van een deel van de Vlaamse administratie naar het Herman Teirlinck gebouw draagt substantieel bij tot de globale energiebesparingen van HFB. Hoewel het gebouw nog niet optimaal is ingeregeld wordt nu reeds een besparing gerealiseerd van meer dan 50% voor elektriciteit, en meer dan 75% voor aardgas t.a.v. de verlaten gebouwen. Deze cijfers zijn gebaseerd op de eerste factuurgegevens.

Verdere kleine (proef)maatregelen die reeds uitgevoerd zijn omvatten:

- Optimalisatie van liftschachtventilatie (proefproject, een eerste kritische analyse van de terugverdieneffecten werd uitgevoerd; deze maatregel zal ook uitgebreid worden naar VAC Leuven)
- Optimalisaties van sturingen, isolatiewerken, plaatsing van thermostatische kranen
- Intelligente verlichting (connected lighting)

De energiemasterplannen voor Kortrijk Passionistenlaan en Geraardsbergen Gaverstraat zijn reeds opgestart; het energiemasterplan voor Oostende Churchillkaai wordt binnenkort opgestart. Ramingen van impact, zoals opgenomen in het actieplan dd. 15/07/16:

Gebouw	Totaal budget (euro)	Waarvan 70% VKF-budget (euro)	Terugverdientijd	Daling primair energieverbruik (kWhp) benadering	Jaarlijkse emissiereductie (ton CO ₂ -eq)
INBO Gaverstraat, Geraardsbergen	4.500.000	3.150.000	> 15 jaar	zeer energiezuinig gebouw	61
Justitiehuis Ieper	3.000.000	2.100.000	> 15 jaar	zeer energiezuinig gebouw	43
Jongerenwelzijn Passionistenlaan, Kortrijk	3.500.000	2.450.000	> 15 jaar	BEN gebouw	76
Maritieme Dienstverlening Sir Winston Churchillkaai, Oostende	5.516.500	3.861.550	> 15 jaar	zeer energiezuinig gebouw	71
Loodswezen, Imalso gebouw, Thonetlaan, Antwerpen	7.961.362	5.572.953	> 15 jaar	zeer energiezuinig gebouw	71
Waterbouwkundig labo - deel kantoren, Borgerhout	9.278.000	6.494.600	> 15 jaar	BEN gebouw	328

Tabel bijlage 1 - 7. Overzicht van een energiebesparende ingrepen in het gebouwenportfolio van HFB met behulp van middelen uit het Vlaams Klimaatfonds.

Daarnaast voert HFB ook projecten met energiebesparend aandeel uit op budget van andere entiteiten – niet steeds in de context van het Klimaatfonds

1.2.3 Actieplan Mobiliteit van het Facilitair Bedrijf (HFB)

Stand van zaken

Het actieplan Mobiliteit, goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 15 juli 2016, richt zich op de interne mobiliteit van de Vlaamse overheid (dienstvoertuigen en dienstverplaatsingen). Het plan bestaat uit drie strategische doelstellingen:

- stimuleren van duurzaam mobiliteitsgedrag;
- voorkomen van verplaatsingen;
- verkleinen en vergroenen van het wagenpark.

Met dit actieplan zullen de CO₂-emissies t.g.v. het brandstofverbruik door dienstvoertuigen met 40% verminderen ten opzichte van 2005. Het Facilitair Bedrijf staat in voor de uitvoering van dit plan, en stimuleert de aankoop van zero emissie-voertuigen met behulp van een premie en zorgt voor de verdere nodige infrastructuur.

Stand van zaken van de uitvoering:

- 1) overheidsopdracht voor technische en beleidsmatige ondersteuning in beginfase (2016) – in uitvoering, uitvoerder The New Drive
- 2) vervolgopdracht voor technische en beleidsmatige ondersteuning – gegund aan Tractebel, op te starten na afloop van vorig contract
- 3) opdracht voor plaatsing van oplaadinfrastructuur voor versneld laden, voor meer dan 100 parkeerplaatsen – in uitvoering, reeds 90 parkeerplaatsen gerealiseerd
- 4) vervolgopdracht: raamcontract voor plaatsing van oplaadinfrastructuur voor versneld laden, voor slim laden (voor meerdere laadobjecten op 1 locatie) en voor thuisladen. Timing lancering bestek: 1e kwartaal 2018, vermoedelijke sluiting tweede kwartaal 2018.
- 5) bijhorend: indienen van het pre-filing adviesverzoek bij de FOD Financiën, Dienst Voorafgaande Beslissingen, voor behandeling van de fiscale aspecten verbonden aan thuisladen. Het agentschap pleegt hiervoor overleg met de nodige politieke en managementniveaus binnen de Vlaamse overheid
- 6) mobiliteitsprofielchets: potentieel inschatting vergroening: gefinaliseerd, uitrol naar alle entiteiten van het klimaatprogramma gebeurt eind 2017
- 7) TCO tool: helpt TCO van een te verwerven voertuig te bepalen en de regels van de omzendbrief af te toetsen: in de finale fase van ontwikkeling.
- 8) Interne subsidiëring voertuigen: elk zero emissievoertuig heeft recht op een subsidie van € 5000 vanuit het klimaatfonds - operationeel
- 9) Interne subsidiëring mobiliteitsconsultancy: Het Facilitair Bedrijf stelt een raamcontract mobiliteitsconsultancy op. Timing: gunning in september. Entiteiten kunnen hiervan gebruik maken voor het opmaken van vervangingsplannen en vervoersbehoefteplannen. Vanuit het klimaatfonds voorziet het Facilitair Bedrijf een financiële tussenkomst op basis van het vergroeningspotentieel – gefinaliseerd eind september 2017
- 10) Voertuigenbeheerstoepping: er werd een nieuwe vervoertuigenbeheerstoepping verworven waar alle entiteiten hun vloot kunnen beheren. Het helpt de entiteiten eveneens te voldoen aan de rapporteringsverplichting - aangekocht
- 11) Lerend netwerkmoment wagenparkbeheerders: Het Facilitair Bedrijf heeft een netwerk opgesteld waarbij wagenparkbeheerders de nodige informatie krijgen en ruimte is voor dialoog en samenwerking
- 12) Gemeenschappelijke wagenpool: entiteiten delen wagens met elkaar, wat leidt tot meer mobiliteit met minder wagens – operationeel – uitbreiding naar DMOW in september.

Financieel

Voor deze maatregel is in totaal €3.200.000 VKF-financiering voorzien.

In 2017 is via een interne verrichting de overdracht gebeurd van €12.198.000 van het VKF naar het HFB, €2.063.000 hiervan is bedoeld voor het actieplan mobiliteit van HFB.

Cofinanciering door de entiteiten van de Vlaamse overheid die dit plan mee uitvoeren: vanuit het VKF worden de raamcontracten voor mobiliteitsconsultancy en voor ecodriving gefinancierd (waarvan de entiteiten gebruik kunnen maken), maar niet voor de volledige kost van de oefening. Voor de aankoop van elektrische wagens voorziet HFB een premie gefinancierd door het VKF (5000 euro per voertuig in 2017 en 2018 en 2500 in 2019), maar de grootste kost ligt bij de entiteiten zelf. (Zie ook: http://www.vlaamseklimaatop.be/sites/default/files/atoms/files/VR_2016_1507_DOC.0887_IBIS_Klimaat_Actieplan_Mobiliteit%28inc.-bijlagen%29_0.pdf).

Impact

Er kan nog geen raming gemaakt worden van het CO₂-reductiepotentieel.

Andere indicatoren:

- aantal parkeerplaatsen voorzien van oplaadinfrastructuur: 40 (tegen het eind 2017: 138 verwacht)
- aantal aangekochte zero emissievoertuigen met interne subsidiëring: 1
- aantal entiteiten die reeds meedoen met de gemeenschappelijke wagenpool: 13 entiteiten op dit moment. Er wordt binnenkort uitgebreid met DMOW.

1.2.4 Hervormde renovatiepremie voor sociale woningen

Stand van zaken

Het Vlaamse Klimaatfonds voorziet in de 2de ronde jaarlijks 20 miljoen euro in de periode 2016-2019, dus samen 80 miljoen euro voor de hervormde renovatiepremie voor sociale woningen. De bepalingen rond de aanwending van dit budget werden met het Besluit van de Vlaamse Regering op 23 december 2016 toegevoegd aan het Besluit van de Vlaamse Regering van 2 december 2011 houdende de subsidiëring van sociale huisvestingsmaatschappijen voor uitgaven met betrekking tot rationeel energieverbruik en groene warmte.

De belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de modaliteiten voor het VKF1 budget zijn:

- Naast SHM's kan ook het Vlaams Woningfonds (VWF) subsidie ontvangen.
- Het uitvoeren van 1 maatregel volstaat voor een grondige renovatie mits de woningen nadien minstens voldoen aan de voorwaarden van het Energierenovatieprogramma (ERP2020). Waar aanvankelijk de focus lag op woningen met meervoudige gebreken en meerdere ingrepen gecombineerd moesten worden, wordt nu de doelgroep vergroot en komen ook woningen met een beperktere nood aan bijkomende energiemaatregelen in aanmerking. Bovendien kan het VKF-premiestelsel op deze manier een antwoord bieden op het uitdovende REG-budget eind 2018 voor nog steeds veelvuldig gebruikte losse maatregelen als ketelvervanging.
- Voor de specifieke technische eisen wordt verwezen naar de geldende EPB-regelgeving. Enkel voor niet-vergunningsplichtige werken werden specifieke isolatieniveaus opgegeven afgestemd op de meest recente premiereregeling van de distributienetbeheerders. Hiermee worden gelijke voorwaarden over verschillende subsidiekanalen nagestreefd.
- De meest ingrijpende aanpassing houdt het betoelagen van vervangingsbouw in. Het al dan niet verkrijgen van premies mag immers geen doorslaggevende factor spelen in het beslissingsproces bij de keuze totaalrenovatie of vervangingsbouw. Op die manier ligt de nadruk eerder op de kwalitatieve dan op de financiële aspecten. Bovendien is eindresultaat bij vervangingsbouw meestal energetisch gunstiger dan bij een verregaande renovatie voor hetzelfde budget.

De wijziging van de premievoorwaarden werd sectorbreed gecommuniceerd met telex 2016/18 van 18 november en telex 2017/04 van 25 januari 2017. Daarbij werd de oproep gelanceerd om voor lopende projecten in de overgangperiode zo snel mogelijk de betoelaging aan te vragen, wat resulteerde in een groot aantal aanvraagdossiers. Gezien het grote succes werden geen verdere specifieke communicatie-

acties meer opgezet. De gewijzigde modaliteiten en toepassingsgebied werden intern toegelicht met het oog op het gericht informeren van SHM's bij het begeleiden en adviseren van bouw dossiers.

In totaal werden 203 aanvragen ingediend, waarvan er op 31/8/2017 120 positief afgehandeld waren goed voor 24 miljoen euro. Hiervan werd reeds 7.17 miljoen euro uitgekeerd als voorschot. Gezien het grote aantal dossiers wachten nog 53 projecten op verwerking, deze worden stelselmatig verder afgehandeld voor eind 2017. 26 dossiers bleken niet conform met de voorwaarden en voor 4 dossiers is er onvoldoende budget.

De grote stroom aanvragen heeft ertoe geleid dat vanaf april 2017 de 2de schijf van 20 miljoen euro werd aangesneden. Vlaams minister van Wonen, Liesbeth Homans, gaf met het schrijven van 23/03/2017 VMSW de opdracht voor te financieren in afwachting van de ontvangst van de middelen en een evaluatie op te maken van de aanwending van het budget met het oog op herziening van de provinciale verdeelsleutel. Na mededeling van de minister aan de Vlaamse Regering op 15 september werd een ongebruikt aandeel van 4.7 miljoen euro overgeheveld van minder actieve naar meer actieve provincies.

De dossierafhandeling binnen het huidige kader heeft geleerd dat volgende punten belangrijkste knelpunten vormen:

- Vooral de provinciale verdeelsleutel vormt een rem op een vlotte dossierafhandeling. De opsplitsing van de middelen per provincie houdt in dat het budgetbeheer op 5 ipv 1 niveau verloopt. Actieve provincies dreigen in een 'stop & go'-klimaat verzeild te raken rond de beschikbaarheid van middelen, terwijl op regionaal vlak onaangewende deelbudgetten beschikbaar zijn en direct zouden besteed kunnen worden.
- De overboekingen tussen de verschillende premiestelsels REG, VKF1 en VKF2 maken het budgetbeheer niet transparant. Gezien de andere structuur tussen REG (na de werken) en VKF (belofte/voorschot/afrekening) worden beide premietypes ook anders financieel afgehandeld.
- De betekening van de subsidiebelofte heeft een zwaar gewicht. De goedkeuring van een premiedossier dient voorafgaandelijk aan de bestelling van de werken te gebeuren om subsidiabel te zijn. Dit houdt in dat een project alle subsidie verliest van zodra de werken besteld zijn zonder goedkeuring van de subsidie, niettegenstaande de energiemaatregelen uitgevoerd worden. Anderzijds houdt dit voor de dossierafhandeling in dat men voldoende zekerheid moet hebben over premiebedragen in alle voorgaande dossiers om het restsaldo van het budget te bewaken. Gezien de stock aan nog te verwerken dossiers geeft dit problemen om dringende aanvragen kort bij bestelling af te handelen.
- De berekening van het totale subsidiebedrag is zeer detaillistisch. Gemiddeld voorziet een project in 5 maatregelen, op te splitsen over REG/VKF, met evenveel premiebedragen in functie van projectspecifieke kenmerken.
- Door het uitdovende karakter van de REG-middelen zullen de recent toegevoegde maatregelen zoals individuele meters, warmtekostenverdelers, waterverwarmers en ventilatie amper gebruikt zijn.
- Veel VKF2-premievragen bevatten de maatregel ventilatie, goed voor een totaalbedrag van 2.5 miljoen euro, maar wellicht zal het resterend REG-budget uitgeput zijn voor de projecten volledig uitgevoerd zijn. Bovendien speelt de historische opname op REG en de wisselwerking met de overboekingen van VKF mee in hoeverre er nu nog een beschikbaar saldo is. Dit geeft geografisch een zeer gedifferentieerde maar niet gefundeerde aanpak. Daarnaast heeft de opname van de maatregel gezorgd voor heel wat interesse die niet vervuld zal kunnen worden.

Betreffende toekomstige premieaanvragen wordt ingeschat dat het aantal dossiers zal teruglopen en stagneren. Het nieuwe premiestelsel met extra modaliteiten en een overgangsperiode heeft er immers voor gezorgd dat naast de toekomstige ook lopende projecten aangevraagd werden. Stelselmatig zullen enkel de projecten in opstart nog bijkomend ingediend worden.

Daarnaast zijn er echter externe factoren die het aantal projecten rond renovatie/vervangingsbouw doen toenemen zoals de toenemende ouderdom van het patrimonium, de dichterbij komende doelstellingen van het ERP2020 en de verplichtingen van de Vlaamse Wooncode.

Financieel

In totaal is er 80M€ voorzien voor deze maatregel. Zowel in 2016 als in 2017 is een dotatie van 20M€ overgemaakt aan de VMSW, voor 2018 is nogmaals 20M€ begroot.

Op 31 augustus 2017 bedroeg het totale bedrag van de subsidie vastgelegd onder het VKF-stelsel 'tweede ronde' (VKF2) 24 miljoen euro (zie **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). Hiervan diende 2.2 miljoen euro uit het REG-budget voorzien te worden voor de provincie Antwerpen. Daarmee was de resterende capaciteit op het REG-budget opgenomen en dreigde een opbouw van niet goedgekeurde dossiers omwille van budgettekort. Ook voor de provincie Limburg bleek het resterend saldo ontoereikend rekening houdende met de nog niet verwerkte premieaanvragen.

Met de herverdeling werd aan deze pijnpunten tegemoetgekomen. De stand van budget in Tabel bijlage 1 - 8 toont de situatie na herverdeling en inclusief de in verwerking zijnde premieaanvragen. Daaruit blijkt dat het budget van herverdeling zoals verwacht quasi direct is opgenomen. Voor Antwerpen en Vlaams-Brabant is er echter nog resterend REG-budget. Voor de provincie Limburg is er tekort en wordt gewacht op de volgende schijf.

Provincie	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Eindtotaal
belofte	€ 10.400.119	€ 1.818.298	€ 853.186	€ 659.317	€ 1.313.519	€ 15.044.438
voorschot	€ 3.132.526	€ 2.036.174	€ 2.269.666	€ 208.572	€ 1.314.596	€ 8.961.535
In verwerking	€ 1.492.686	€ 1.765.470	€ 3.055.965	€ 877.581	€ 2.962.274	€ 10.153.976
Eindtotaal	€ 15.025.330	€ 5.619.943	€ 6.178.817	€ 1.745.470	€ 5.590.388	€ 34.159.949

Tabel bijlage 1 - 8. Vastgelegd en aangevraagd budget VKF2 opgedeeld naar provincie en fase

Provincie	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Eindtotaal
Beschikbaar budget	€ 11.320.000	€ 4.360.000	€ 10.800.000	€ 3.960.000	€ 9.560.000	€ 40.000.000
Gebruikt budget	€ 13.532.645	€ 3.854.472	€ 3.122.852	€ 867.889	€ 2.628.115	€ 24.005.973
Overboeking van VKF1			€ 1.092.529	€ 372.761		€ 1.465.290
	€ 2.212.645					€ 2.212.645
Resterend budget	€ -	€ 505.528	€ 6.584.619	€ 2.719.350	€ 6.931.885	€ 16.741.382

Tabel bijlage 1 - 9. Stand van budget VKF2 op 31/08/2017: goedgekeurde dossiers

Provincie	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Eindtotaal
Beschikbaar budget	€ 13.920.000	€ 5.960.000	€ 11.300.000	€ 2.060.000	€ 6.760.000	€ 40.000.000
Gebruikt budget	€ 13.754.865	€ 5.619.943	€ 6.178.817	€ 1.687.239	€ 5.590.388	€ 32.831.253
Overboeking van VKF1			€ 1.092.529	€ 372.761		€ 1.465.290
Overboeking naar REG	€ 1.270.465			€ 58.231		€ 1.328.696
Resterend budget	€ 165.135	€ 340.057	€ 4.028.654		€ 1.169.612	€ 5.703.457
Onvoldoende budget		€ 457.923				€ 457.923

Tabel bijlage 1 - 10. Prognose stand van budget VKF2 *inclusief nog te verwerken aanvragen & herverdeling 09/2017

63 projecten bevinden zich in de beloftefase goed voor 15 miljoen euro, 57 projecten ontvingen een voorschot na start van de werken goed voor 80% van 8.9 miljoen euro. In totaal worden 3367 huizen en 2744 appartementen grondig gerenoveerd of vervangen.

Gemiddeld vertegenwoordigt de VKF2-premie 6,3% van het totale investeringsbedrag voor renovatie/vervangingsbouw. Het dekkingspercentage, nl. des verhouding tussen het premiebedrag en de rechtstreeks gerelateerde energie investeringen varieert tussen 25% en 60%. De contextuele parameters spelen met andere woorden een grote rol: bij zuivere energierenovatieprojecten is de premie een duidelijke incentive, bij meer complexe situaties lopen de secundaire kosten op waardoor vaste forfaits per maatregel minder in relatie staan tot de totaalcost.

Impact

Overzicht reeds gerealiseerde ingrepen in cijfers:

Hoeveelheden energiemaatregelen	Totaal	Hoeveelheden energiemaatregelen	Totaal
Hr kader + glas [M ²]	33.685,25	cv-ketel [ST]	2.325
Hrplus kader + glas [M ²]	25.466,10	optimalisatie [#WON]	966
Hrglas [M ²]	2.347,29	niet-geoWpomp [#WON]	96
Iso hel dak [M ²]	67.134,93	geoWpomp [#WON]	27
iso plat dak [M ²]	65.924,62	zb ind [#WON]	136
vloeriso [M ²]	57.475,72	zb col [M ²]	1.118,90
na iso spouw [M ²]	42.213,71	elek verw [kW VERRMOGEN]	3.503,50
spouwiso [M ²]	135.115,63	sloop [#WON]	1.262
geveliso [M ²]	41.358,39		
geveliso crepi [M ²]	1.260,91		

Tabel bijlage 1 - 11: Overzicht maatregelen VKF2: hoeveelheden in m², stuks, aantal woningen en verwijderd vermogen

Schatting potentiële energiebesparing en CO₂-reductiepotentieel van de reeds gerealiseerde ingrepen (tot hier toe): op 31 augustus 2017 waren er nog geen dossiers in de fase van afrekening, er zijn dus nog geen werken volledig gerealiseerd en dus nog geen impact. Op basis van de dossiers die in de voorbereidende fasen zijn kunnen we de impact ramen in de grootteorde van 14.000 ton CO₂-reductie.

1.2.5 Energierenovatiepremie voor hogescholen en universiteiten, AHOVOKS

Stand van zaken

De Vlaamse overheid wil de hogeronderwijsinstellingen ondersteunen bij het energiezuinig maken van hun gebouwenpatrimonium door investeringssubsidies voor onderwijsinfrastructuur ter beschikking te stellen. Om energiebesparende investeringen in bestaande gebouwen te stimuleren, zal een subsidie van maximaal 50% van het geïnvesteerde bedrag aangevraagd kunnen worden. Dit gaat over isolatie, vervanging van glas, plaatsen van zonneboiler, warmtepomp etc.

In de aanvraag vergelijkt de aanvrager de huidige situatie met de situatie nadat de geplande infrastructurele investeringen gebeurd zullen zijn. Om de finale energiebesparing en de CO₂-reductie over een periode van 15 jaar te berekenen, wordt gebruik gemaakt van rekenformules, aangeleverd door het Vlaams Energiebedrijf (VEB). Op deze manier kan de CO₂-reductie objectief gekwantificeerd worden. Vervolgens wordt de investeringskost gedeeld door de CO₂-reductie zodat de totale CO₂-besparing over een periode van 15 jaar per geïnvesteerde euro wordt bekomen. De projecten worden gerangschikt op basis van de CO₂-reductie.

In het najaar 2016 werd er een **eerste oproep** gelanceerd om een aanvraag in te dienen voor energiebesparende ingrepen in de bestaande gebouwen van hogescholen en universiteiten. 85 projecten werden goedgekeurd voor een totaal subsidiebedrag van 7.834. 405,7 euro.

Deze infrastructurele projecten worden uitgevoerd in de periode 2017-2019. Een voorschot op de subsidie werd uitbetaald eind 2016. De afrekening gebeurt uiterlijk op 15/11/2019 na indiening van de nodige facturen en bewijsstukken dat de investeringen voldoen aan de minimale eisen uit de oproep.

Op 2/05/2017 werd een nieuwe **tweede oproep** gelanceerd bij hogescholen en universiteiten om nieuwe energiebesparende projecten in te dienen.

Op basis van de evaluatie van de eerste projectoproep werden er bij de tweede oproep enkele aanpassingen doorgevoerd:

- Het plafond per project van 500.000 euro wordt geschrapt;
- Het plafond per instelling wordt verlaagd tot 1.500.000 euro zodat er een betere spreiding mogelijk is;
- De CO₂-berekeningen zullen op een meer realistische afschrijvingsperiode gebeuren. In plaats van alles op 15 jaar te verrekenen, worden gebouwen en technieken respectievelijk op 35 en 15 jaar berekend.

Tot en met 15 oktober 2017 kunnen de hogescholen en universiteiten een aanvraag indienen voor subsidiëring van nieuwe energiebesparende ingrepen in hun bestaande gebouwen. Nadien beoordeelt een jury de ontvankelijke aanvragen en wordt het beschikbare budget verdeeld over de projecten die het meeste CO₂ besparen per euro subsidie uit het Vlaams Klimaatfonds. De projecten worden uitgevoerd in de periode 2017-2019.

Financieel

De middelen voor de eerste oproep van 2016, 7,8M€ werden via een herverdelingsbesluit (VR 16 dec 2016) naar de entiteit Departement Onderwijs overgedragen.

In 2017 werd een eerste dotatie vanuit het VKF naar AHOVOKS gestort van 5.125.000 euro. In 2018 is 6.875.000 euro hiervoor begroot.

AHOVOKS heeft in 2016 3.917.202,85 euro betaald als voorschotten voor de geselecteerde projecten. Op 31 augustus 2017 werden er nog geen bijkomende facturen ingediend door de instellingen

Cofinanciering: De instellingen gaven aan op hoeveel zij de investering raamden. Zij konden maximaal 50% subsidie aanvragen, met een maximum van 500.000 euro per project en max. 2 miljoen per instelling. De totale geraamde investering voor de geselecteerde projecten was 18.115.294 euro, dus na aftrek van de subsidies blijft er nog eigen investering van de instellingen over van 10.280.889.

Impact

De oproep 2016 werd verspreid op 21/10/2016. De facturen voor de uitgevoerde werken moeten ingediend worden uiterlijk 15 november 2019.

In 2016 werden 180 projecten ingediend door 18 hogescholen en universiteiten. 85 projecten werden geselecteerd: 26 projecten voor relighting, 21 projecten voor de vervanging van een verwarmingsketel door een hoogrendementsketel, 33 isolatieprojecten en 5 projecten voor de vervanging van glas/ramen door hoogrendementsglas/-ramen.

In totaal wordt voor de 85 geselecteerde projecten van de oproep 2016 een CO₂-reductie verwacht van 14.722.632 kg CO₂ per jaar. Op 31 augustus 2017 werden door de instellingen nog geen facturen ingediend voor uitgevoerde projecten. Deze gesubsidieerde investeringen, en de beoogde CO₂-reductie, werden dus nog niet gerealiseerd.

1.2.6 Afregeling van ketels, AHOVOKS, GO! en AGION

Stand van zaken

Vanaf 17/04/2017 krijgen alle onderwijsverstreckers, van kleuterschool tot universiteit, de kans om hun verwarmingsinstallatie optimaal te laten afstellen tegen de volgende winterperiode 2017/2018. De onderwijsinstelling kan daarbij een subsidie van 500 euro krijgen voor een verwarmingsinstallatie tot 100

kilowatt en 1500 euro voor een installatie boven 100 kilowatt. Voor de ingestuurde dossiers na 30 juni bedraagt de subsidie 400 euro in plaats van 500 euro voor de kleine installaties en 1400 euro voor de grotere installaties.

Vroegere analyses geven aan dat een correct afgestelde verwarmingsinstallatie tot 10% energie kan besparen met een eerder beperkte investering. Op jaarbasis kan een school hierdoor gemiddeld 2800 euro aan verwarmingskosten besparen.

De klimaatactie 'afregeling stookinstallaties' loopt nog volop en scholen hebben tot 31 oktober 2017 de tijd om hun verantwoordingsdossier in te sturen.

Er werd een campagnewebsite ontwikkeld waarop alle relevante en praktische informatie is terug te vinden (www.mijnschoolhelphetklimaat.be) voor de onderwijsinstellingen.

Tegen eind oktober worden de laatste verantwoordingsdossiers binnengebracht en in november 2017 worden de dossiers afgesloten.

Eind september 2017 hebben reeds meer dan 300 onderwijsinstellingen hun verwarmingsketel laten afstellen en hiervoor een subsidieaanvraag ingediend. Eind oktober waren het er al meer dan 500.

Na evaluatie van deze klimaatactie zal bekeken worden of deze maatregel in 2018 kan herhaald worden met het oog op de winterperiode 2018/2019.

Financieel

De dotatie vanuit het VKF hiervoor is inbegrepen in de dotaties voor AHOVOKS, GO! en AGION.

M.b.t. **AHOVOKS**: Op 31 augustus 2017 had geen enkele hogeschool of universiteit al een aanvraag voor subsidie ingediend.

M.b.t. **AGION**: in het najaar 2017 werden er al 126 430 euro uitbetaald. De subsidie bedraagt – afhankelijk van de datum van indiening van het dossier – maximaal 400 tot 500 euro voor de kleine installaties en 1400 euro tot 1500 euro voor de grotere installaties.

M.b.t. **GO!**: Er zijn 36 aanvragen ingediend die betrekking hebben op 24 unieke vestigingsplaatsen, er was nog niets uitbetaald aan de scholengroepen (stand van zaken dd. 22/9/2017), de verwerking van de dossiers loopt.

Cofinanciering: In een aantal gevallen zal de toegekende subsidie ontoereikend zijn en zal de school het resterend deel zelf moeten financieren (wat de dossiers van AGION betreft bedraagt dit momenteel 53.503 euro).

Impact

Het is nog te vroeg om een inschatting te kunnen maken van de impact op energiebesparing en CO₂-uitstoot.

1.2.7 Energiebesparende investeringen leerplichtonderwijs GO! en AGION

Stand van zaken

Deze maatregel bevat volgende onderdelen:

- energetische renovatie stookplaatsen in schoolgebouwen van het GO!
- energetische renovatie gebouwschil in schoolgebouwen van het GO!
- verhoging middelen voor energiebesparing bij geplande renovaties GO!
- energiebesparende investeringen in schoolgebouwen van het Vrij Gesubsidieerd Onderwijs (VGO) via AGION
- energiebesparende investeringen in schoolgebouwen van het Officieel Gesubsidieerd Onderwijs (OGO) via AGION, waaronder het Deeltijds Kunst Onderwijs.

Zie Nota Vlaamse Regering van 31/3/2017: op <https://www.vlaanderen.be/nl/nbwa-news-message-document/document/09013557801cee71>.

AGION

Een eerste lijst van dossiers werd eind maart 2017 door de Raad van Bestuur van AGION goedgekeurd en vastgelegd voor wat de energievriendelijke investeringen in het vrij gesubsidieerd onderwijs betreft.

Het gaat om een investering van 6,1 miljoen euro subsidie uit het Vlaams Klimaatfonds in 77 energiebesparende projecten in basis- en secundaire scholen (VGO) in Vlaanderen en Brussel. De onderwijsinstellingen zorgen daarnaast voor een eigen financiële inbreng (30% of 40% subsidie voor resp. het basisonderwijs of het secundair onderwijs): om de energie-efficiëntie-ingrepen te realiseren

Een tweede lijst werd eind oktober 2017 voorgelegd. Het gaat om 5 miljoen euro subsidie voor 56 projecten. Hiermee werd het volledige budget bezwaard dat voorzien was voor het VGO voor het jaar 2017.

Begin juni 2017 werd er specifiek voor de onderwijsinstellingen van het DKO (Deeltijds Kunst Onderwijs) in het officieel gesubsidieerd onderwijs een oproep gelanceerd om projecten in te dienen rond energiebesparende investeringen. Naast de voorziene 2 miljoen euro subsidie vanuit het Vlaams Klimaatfonds leggen de lokale besturen (als inrichtende machten) zelf ook 2 miljoen euro bij om deze investeringswerken te realiseren. De dossiers van het DKO dienen tegen 15/10/2017 binnen te zijn.

Voor wat het officieel gesubsidieerd onderwijs betreft, heeft de beoordeling en selectie van de ingediende DKO-klimaat-dossiers in november plaatsgevonden. Dit is gebeurd door een ambtelijke commissie met vertegenwoordigers van het Vlaams Energieagentschap (VEA), het Vlaams Energiebedrijf (VEB), het Departement Omgeving (OMG), het Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs (AGION) en de Onderwijskoepel van Steden en Gemeenten (OVSG).

Gelet op het relatief kleine restbedrag en het beschikbaar zijn van voldoende goede projecten binnen deze oproep, is er beslist om in één beweging het volledig beschikbare budget (begroting 2017 en begroting 2018) ten bedrage van 3.204.082,00 euro (verminderd met het budget voor het Energiewinstplan) toe te wijzen aan de best gerangschikte projecten.

Zie ook: <https://www.agion.be/nieuws/61-miljoen-euro-voor-77-energiebesparende-projecten-scholen> en <https://www.agion.be/nieuws/4-miljoen-euro-voor-energiebesparende-investeringen-het-deeltijds-kunstonderwijs>

GO!

In het kader van het Vlaams Klimaatplan voorziet de minister van Onderwijs 7.190.400 euro voor maatregelen om de CO₂-uitstoot te reduceren in het GO!. 4 miljoen euro wordt voorzien als een toevoeging aan de eigen middelen in 2017, het overige bedrag zal in 2018 worden toegekend.

De uitstootreductiemaatregelen werden verdeeld in de volgende soorten:

- Maatregel A: beperkte stookplaatsrenovatie
- Maatregel B: grondige stookplaatsrenovatie
- Maatregel C: REG-maatregel: dakisolatie en isolatie van zoldervloer of kruipruimte
- Maatregel D: REG-maatregel: muurisolatie en vervangen van buitenschrijnwerk
- Maatregel E: pilootproject 'Ingrijpende energetische renovatie'
- Maatregel F: afstellen van stookplaatsen
- Maatregel G: verhoging middelen voor energiebesparing bij geplande grote infrastructuurwerken (GIW)

De scholengroepen werden begin maart 2017 opgeroepen om projecten in te dienen en op het einde van de maand werd de selectie afgesloten. Op 10 mei 2017 werden de middelen verdeeld over de geselecteerde projecten en de vastleggingsjaren. Deze verdeling werd op 13 juli 2017 aangepast nadat bijkomende

informatie over de lopende projectafhandeling, de financiële draagkracht van de scholengroepen en de mogelijkheid om projecten gepland in 2018, te vervroegen naar 2017, vanuit de scholengroepen aangereikt werd. Tabel bijlage 1 - 12 geeft het overzicht van de planning van projecten, inclusief het subsidiebedrag en het jaar van vastlegging.

	Aantal projecten	Aantal projecten 2017	Aantal projecten 2018	Budget voor 2017 (€)	Budget voor 2018 (€)
maatregel A	12	9	3	€ 317.805,33	€ 151.892,50
maatregel B	22	14	8	€ 1.011.184,56	€ 924.204,01
maatregel C	18	14	4	€ 884.099,40	€ 307.843,60
maatregel D	4	3	1	€ 601.359,94	€ 160.404,00
maatregel E	1	0	1	€ 0,00	€ 700.740,00
maatregel G	3	2	1	€ 663.000,00	€ 445.000,00
Totaal A, B, C, D, E, G	60	42	18	€ 3.477.449,22	€ 2.690.084,11

Tabel bijlage 1 - 12. Overzicht planning projecten GO!

Er werden ook lijsten met reserveprojecten en hun budgetten opgesteld die opgestart kunnen worden als de andere projecten hun planning niet halen of wanneer er overschot op de budgetten komt.

Er werd een publiek toegankelijke website opgezet waarop alle technische en administratieve richtlijnen en de benodigde documenten voor de goede afhandeling van de projecten gecommuniceerd werden op 30 oktober 2017: <http://pro.g-o.be/infrastructuur/subsidies/energie>.

Financieel

Vanuit het Vlaams Klimaatfonds is in 2017 een dotatie gestort aan AGION voor 14 miljoen euro en aan het GO! van 4 miljoen euro voor deze maatregel. In de begroting 2018 is hier respectievelijk 7,878 en 2,247 miljoen euro voor voorzien.

AGION heeft reeds 11,5 miljoen van deze middelen vastgelegd.

In het GO! zijn er d.d. 10 november 2017 nog geen vastleggingen of uitbetalingen gebeurd met de subsidiemiddelen. 7 dossiers betreffende maatregelen A, B, C en D zijn ingediend en in behandeling. Energiebesparende maatregelen werden wel reeds met trekingsrechten gefinancierd.

Co-financiering: Bij AGION zorgen de onderwijsinstellingen voor eigen financiële inbreng, nl. 30% bij basisonderwijs en 40% bij secundair onderwijs. Bij het Deeltijds Kunst Onderwijs dragen de lokale besturen (als inrichtende machten) zelf evenveel bij als de bijdrage van het VKF, dus 50% cofinanciering.

Impact

Met de door AGION besteedde 11,1 miljoen euro subsidie voor energiebesparende investeringen in het leerplichtonderwijs zullen 133 projecten gerealiseerd worden. Het CO₂-reductiepotentieel hiervan werd geraamd op een jaarlijkse besparing van 3.342 ton CO₂. Maar gezien deze investeringen nog niet gerealiseerd werden (nog geen facturen ontvangen door AGION), is ook deze impact nog niet gerealiseerd.

GO!: 7 projecten in behandeling (nog niet vastgelegd), dus nog geen gerealiseerde impact.

1.2.8 Klimaattrajecten op schoolniveau

Stand van zaken

Departement Onderwijs en Vorming en AGION zorgen voor de technische en inhoudelijke voorbereiding van een bestekopdracht (bepaling procedure, inhoud, budget, ...) rond het thema 'Energiebesparing bij scholen'. Hiervoor wordt inhoudelijk ook afgestemd met het beleidsdomein Omgeving.

Deze dienstenopdracht heeft als voornaamste doelstelling om de mogelijkheden van energie-efficiëntie in scholen scherper in beeld te brengen en pilootprojecten te initiëren die gericht zijn op een volledige energierenovatie in scholen waarbij 'quick wins' inzake energieverbruik en -beheer worden gebruikt voor de financiering van minder rendabele investeringen. De opgedane ervaringen kunnen leiden tot concrete beleidsvoorstellen om een dergelijke aanpak in Vlaanderen te verruimen naar alle scholen in het leerplichtonderwijs.

Deze dienstenopdracht heeft tot doel maximaal twee voorstellen per provincie te weerhouden. De ingediende voorstellen per provincie dienen op het vlak van gebruikte methodieken en strategie voldoende van elkaar te verschillen met het oog op het maximaliseren van het aantal mogelijkheden van energiebesparingstrajecten in een schoolcontext.

Er wordt een budget van 500.000 euro voorzien, nl. 100.000 euro per provincie.

Gunning van de dienstenopdracht wordt voorzien eind voorjaar 2018.

Voor meer info zie titel 1.4 in de Nota van de Vlaamse Regering van 31/3/2017

<https://www.vlaanderen.be/nl/nbwa-news-message-document/document/09013557801cee71>

Financieel

Vanuit het Vlaams Klimaatfonds in 2017 een dotatie overgemaakt van 875.000 euro aan het Fonds Departement Onderwijs, 500.000 euro hiervan zal besteed worden aan deze maatregel.

Impact

Gezien deze maatregel nog moet uitgerold worden is het te vroeg om de impact te kunnen ramen.

1.2.9 Stemoproep

Stand van zaken

De oproep werd in het voorjaar 2017 gelanceerd.

Scholen konden een projectvoorstel voor maximaal 5000€ indienen tegen eind mei 2017. De jury beoordeelde de 138 binnengekomen projectvoorstellen.

Uiteindelijk werden 92 projecten basis-, secundair en volwassenenonderwijs weerhouden: 17 scholen uit het basisonderwijs, 74 scholen uit het secundair onderwijs en 1 centrum voor volwassenenonderwijs krijgen subsidies toegekend met een maximum van 5000€ per project.

Op 1 september 2017 zijn de STEM-Klimaat-projecten van start gegaan voor uitvoering. Ze lopen nog tot 2019 (tot en met schooljaar 2018/2019).

Financieel

Vanuit het Vlaams Klimaatfonds in 2017 een dotatie overgemaakt van 875.000 euro aan het Fonds Departement Onderwijs, 375.000 euro hiervan zal besteed worden aan deze maatregel.

Impact

Gezien deze maatregel nog moet uitgerold worden is het te vroeg om de impact te ramen.

1.2.10 Investeringsubsidies voor het energiezuiniger maken van culturele infrastructuur

Stand van zaken

Het wijzigingsbesluit van FoCI is definitief goedgekeurd op 9 juni 2017. Zie voor meer info op <https://cjsm.be/cultuur/themas/culturele-infrastructuur/bovenlokale-investeringsubsidies>

De informatievergadering voor de jeugd- en culturele organisaties is doorgegaan op 26 juni 2017. 80 verenigingen namen deel aan de informatievergadering.

De website van het Fonds Culturele Infrastructuur bevatte alle noodzakelijke info en aanvraagformulieren voor de oproep voor prioriteit 3 'energiezuiniger maken van culturele infrastructuur' op 11 juli 2017.

De gunningsopdrachten aan EnergieID (monitoring van energiegebruik en vermindering van CO₂- uitstoot) en aan Efika BVBA (prognose van vermindering CO₂-uitstoot n.a.v. de projectaanvragen FoCI) is geïmplementeerd op 14/8/2017 en dadelijk via de website van FoCI ter beschikking gesteld van de kandidaat aanvragers.

De oproep werd op 15 september 2017 afgesloten. Er werden in totaal 35 projectaanvragen ingediend voor het energiezuiniger maken van de culturele infrastructuur. Ter beoordeling van deze subsidieaanvragen werd een adviescommissie opgericht. De samenstelling van deze commissie is vastgelegd via Ministerieel besluit.

De 35 ingediende dossiers werden besproken tijdens de zittingen van de adviescommissie van 25 september 2017 en 6 oktober 2017 en deze commissie gaf een positief advies voor 26 dossiers, goed voor in totaal een budget van 2.740.892.61,9 €. Een definitieve toekenning door de Vlaamse minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel is voorzien op 1 december.

Het totale energieverbruik van de 26 ingediende projecten in het werkingsjaar 2015 bedroeg 27.017.446 kWh. Het totaal van de ingediende projecten beoogt een energiebesparing van 3.489.313 kWh., wat mogelijk goed zou zijn voor 793.628,5 kg CO₂-besparing.

De aanvraagdossiers voor 2018 moeten worden ingediend uiterlijk op 1 april 2018.

Financieel

In totaal is er 13 miljoen € VKF-financiering voorzien voor deze maatregel. In 2017 is de eerste schijf van 3 miljoen via een dotatie aan het FOCl overgedragen. Voor 2018 is een tweede dotatie van 5 miljoen begroot.

Op basis van de eerste oproep zal een bedrag van 2,7 miljoen euro aan de geselecteerde projecten toegekend worden in 2017 (onder voorbehoud van de beslissing van de minister). Het nog openstaande budget van 259.107,39 € zal worden overgedragen naar 2018.

De 26 goedgekeurde dossiers voor energiezuinig maken van culturele infrastructuur van september 2017 vertegenwoordigen een totaal budget van 6.678.397,99 € waarvan 2.740.892,61 € subsidie vanuit het FoCI wordt voorzien.

Cofinanciering: de voorziene maatregelen zouden voor 3.937.505,38 € door eigen middelen worden bekostigd. FoCI heeft geen inzicht verkregen of het om publieke of private middelen gaat die instaan voor de subsidiëring met eigen middelen.

Impact

In de aanvraagdossiers werd een inschatting gemaakt van de voorziene CO₂-reductie. Pas na het uitrollen van de verschillende maatregelen en via de effectieve monitoring van het energiegebruik via EnergieID zal de reële reductie kunnen worden meegegeven.

De gunningsopdracht aan EnergieID voorziet een aanpassing voor een CO₂-conversie. Deze aanpassing dient opgeleverd te worden tegen 31 december 2017. Vanaf de uitvoering van de renovatie werken door de gesubsidieerde projecten kan FoCI monitoren hoeveel CO₂-besparing er gerealiseerd wordt. Het

////////////////////////////////////

inbrengen van de energiegegevens bij de energiemonitoring van FoCI is verplicht gedurende 10 jaar vanaf de dag van toekenning van de lening.

1.2.11 Energie-efficiënte maatregelen voor culturele gebouwen onder het beheer van het FoCI

Stand van zaken

Het FoCI treedt op als bouwheer voor een 120 tal gebouwen verdeeld over een dertigtal gebouwsites. Hoewel het FoCI het culturele en jeugdpatrimonium beheert, worden de gebouwen niet gebruikt door eigen administratieve diensten maar door externe organisaties.

Door deze a-typische situatie binnen de Vlaamse overheid en administratie, kon het FoCI niet deelnemen aan de oproep door VEB gelanceerd (maart 2017) waarin het actieplan Energie-Efficiëntie werd toegelicht en de middelen van het klimaatfonds ter beschikking zouden komen voor het energiezuiniger maken van de eigen infrastructuur van de Vlaamse Overheid.

FoCI heeft de noodzakelijke stappen gezet om het voorziene budget van het klimaatfonds voor de culturele en jeugdinfrastructuur waarvoor het FoCI als bouwheer optreedt, beschikbaar te maken. Voor 2017 zijn 4 gebouwsites weerhouden waar energiezuinige maatregelen worden doorgevoerd. Voor 2018 en 2019 is een voorlopige meerjarenplanning opgesteld.

Financieel

In totaal is er 2 miljoen euro VKF-financiering voorzien voor deze maatregel. In 2017 is er 0,45 miljoen vastgelegd waarmee 4 gebouw-sites energiezuiniger worden gemaakt. Het gaat in concreto over:

- Ancienne Belgique: leveren en plaatsen WKK-installatie en submetering i.h.k.v. EPB reglementering voor klimaatregeling en verwarming
- Kaaithater: renovatie van de HVAC installatie
- Rosas: Renovatie sheddaken met verbeterde isolatie, vervangen buitenschrijnwerk, beter isolerend beglazing en behandeling boktor
- De Singel: renovatie luchtgroepen en luchtbevochtiging, energiebesparing door betere warmteverdeling en sturing

Impact

Er wordt momenteel een bouwkundig en technische audit uitgevoerd van alle gebouwen onder beheer van FoCI. Op basis daarvan zal de langetermijnplanning geconcretiseerd worden en zal er technische informatie zoals bv. de terugverdientijd en de reductie van CO₂-uitstoot kunnen gegeven worden.

1.2.12 Energie-efficiëntie bevorderen in gebouwen bij Welzijn

Stand van zaken

Begin 2017 heeft de bevoegde minister voor zijn beleidsdomeinen Welzijn, Volksgezondheid en Gezin in overleg met de koepelorganisaties een klimaatengagementsverklaring opgesteld waarin concrete acties en maatregelen zijn opgenomen die bijdragen aan de Vlaamse doelstellingen voor broeikasgasreductie. Zie <http://www.vlaamswelzijnsverbond.be/nieuws/het-vlaams-welzijnsverbond-ondertekent-engagementsverklaring-klimaat>. Via een maandelijks koepeloverleg, met vertegenwoordiging van het kabinet, VIPA en VEB, worden deze engagementen uitgerold en opgevolgd.

Voor een aantal van deze acties wordt beroep gedaan op financiering uit het Vlaams Klimaatfonds, nl. voor de energiestatiediagnoses en voor een premie-instrument. Het VIPA, Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden, is verantwoordelijk voor de uitvoering van deze steunmaatregelen.

Gebouwen in de zorgsector kunnen beroep doen op een aankoopcentrale voor een energiestatiediagnose op maat van het gebouw(enpark). In deze diagnose wordt onderzocht welke

maatregelen mogelijk zijn en welke investering hiertegenover staat, zo krijgt de voorziening inzicht in verschillende scenario's en terugverdientijden.

De sector engageert zich om alle voorgestelde maatregelen uit de diagnose die zich binnen de 5 jaar terugverdienen uit te voeren binnen de hiertoe beschikbare budgetten, indien niet worden de kosten van de diagnose door de voorziening terugbetaald.

De eerste energieprestatiediagnoses op maat worden reeds uitgevoerd via deelbestekken met het VEB als aankoopcentrale. Daarnaast kunnen voorzieningen zich nu ook kandidaat stellen voor het grootschalige raamcontract dat in september werd uitgerold. Najaar 2017 staat de teller op 537 gebouwen in bestelling, waarvan minstens 328 scans in uitvoering met oplevering in 2017.

Zie ook www.vlaamsenergiebedrijf.eu/klimaatwvg

Het VIPA is momenteel bezig met de uitwerking van een ondersteuningsmechanisme voor energiebesparende maatregelen met hogere terugverdientijden. De eerdere piste van een rollend fonds werd verlaten. In het voorjaar van 2018 wordt een eerste call gelanceerd. Alle voorzieningen die een EPDoM (EnergiePrestatieDiagnose op Maat) hebben laten uitvoeren mogen inschrijven. Tijdens deze Call worden de steunmaatregelkredieten vastgelegd voor maatregelen met een grotere terugverdientijd dan 5 jaar. Steunmaatregelen worden enkel toegekend aan maatregelen die passen binnen de Trias Energetica, die geen lock-in effect hebben en die een groot CO₂-besparingspotentieel hebben.

Bij de energieprestatiediagnoses op maat wordt ook de haalbaarheid van Energie-Prestatie-Contracten via een ESCO-formule bekeken. Gezien de gegarandeerde energiebesparing bij dergelijke contracten onderzoekt VIPA momenteel ook hoe deze formule (financieel) aangemoedigd kan worden d.m.v. een aanmoedigingspremie.

Financieel

In totaal is 23M€ uit het Vlaamse Klimaatfonds toegewezen voor deze maatregel. In 2017 wordt een eerste dotatie van 7M€ overgedragen aan het VIPA. In 2018 is een tweede dotatie van 10M€ begroot.

cofinanciering (door andere publieke middelen):

(1) Er kunnen steunmaatregelen toegekend worden aan maatregelen die via andere kanalen gesubsidieerd worden, indien blijkt dat deze subsidie nog een te kleine impact heeft op de terugverdientijd (TVT). (Bv. het isoleren van gevels heeft meestal een TVT van > 20 jaar, maar wel een groot CO₂-besparingspotentieel. De subsidies van distributienetbedrijven hebben maar een beperkte impact op deze TVT). Er wordt steeds in de gaten gehouden dat de globale toegekende subsidie niet overdreven is.

(2) Ook dossiers die in een ESCO stappen hebben recht op steunmaatregelen. Men heeft dan een cofinanciering met een private partner. Hier geldt dezelfde logica: enkel maatregelen die ondanks de bijkomende ESCO ondersteuning toch nog een te grote TVT hebben, maar wel op een groot CO₂-besparingspotentieel hebben, kunnen aanspraak maken op een subsidie. De subsidiering kan nooit meer dan 60 à 75% bedragen.

-hefboomeffect: door het energieactieplan dat volgt uit de energieprestatiediagnose op maat krijgen zorgvoorzieningen inzicht in alle mogelijke energiebesparende maatregelen met bijhorende investeringskost, CO₂-reductie en terugverdientijden. Het is moeilijk in te schatten in hoeverre voorzieningen hierdoor aangespoord worden om te investeren in deze maatregelen. VIPA en het VEB zullen alles doen om voorzieningen te stimuleren hierin te investeren, onder andere door financiële steunmaatregelen.

Impact

De eerste energieprestatiediagnoses op maat zijn reeds in uitvoering maar het is nog te vroeg om de exacte impact in te schatten op energiebesparing en CO₂-uitstoot. Het VEB en VIPA bereiden een digitaal energieprestatieplatform voor dat samen met TERRA gedetailleerde rapportering moet mogelijk maken. Hierdoor wordt het ook mogelijk de exacte impact in te schatten van alle energiebesparende maatregelen

////////////////////////////////////

met een terugverdientijd lager dan 5 jaar. Dit kan dan later ook vergeleken worden met het reële energieverbruik.

1.2.13 Bijkomende stimulering van mitigatiemaatregelen via het VLIF

Stand van zaken

Alle investeringen op landbouwbedrijven en bepaalde agrovoedingsbedrijven met het oog op energiebesparing, hernieuwbare energie, reductie lachgas en methaan... krijgen een klimaatcode (30% subsidie) en worden betaald met middelen uit het Vlaams klimaatfonds (aan 50%, de overige 50% komt uit Europese co-financiering zoals bij de andere VLIF-maatregelen). Na uitputting van de VKF-middelen wordt dit verder gefinancierd met reguliere VLIF-middelen.

Indien wetenschappelijk onderzoek aantoont dat bepaalde nieuwe investeringen een positief effect op klimaat hebben, kunnen deze investeringen ook op de VLIF-lijst komen. Er wordt dus flexibele en permanente aanpassing van de VLIF-lijst met technologieën voorzien. Meer info hierover op www.vlaanderen.be/landbouw/vlif

Financieel

In totaal is er 8 miljoen euro klimaatfondsfinanciering voorzien voor mitigatiemaatregelen in de Vlaamse landbouw waarvan de stimulering via het VLIF er één is. In 2017 is een eerste dotatie aan het VLIF overgemaakt van 3,6 miljoen euro. In de begroting van 2018 is 1,1 miljoen euro voorzien.

Investeringen	Som van Toegekende steun	Som van Vastgelegd Vlaams bedrag	Aantal van Toegekende steun
frigo/koelcel (ULO of gewone): energiebesparende koeltechnieken of hfk-vrije koeltechniek	45.000	22.500	1
isolatie	28.566	14.283	2
Kippenstal/AEA-systeem p-6.4	10.200	5.100	1
Kippenstal/isolatie	10.560	5.280	1
mestinjecteur en andere emissiearme mestspreadingstechnieken uitgezonderd sleepslangbemester	27.746	13.873	4
mestrobot	12.210	6.105	3
mestschuif (mobiel)	259	129	1
Rundveestal/isolatie	2.982	1.491	2
Rundveestal/klimaatcomputer	1.125	563	1
Rundveestal/LED-verlichting	7.518	3.759	5
Rundveestal/melkvoorcoeler	590	295	1
Rundveestal/mestschuif (vaste constructie)	7.095	3.548	2
Rundveestal/pocketvergister - mestmixer	3.347	1.673	2
Rundveestal/pocketvergister - opslag digestaat	16.472	8.236	2
Rundveestal/pocketvergister - pompsysteem en piping	3.105	1.553	2
Rundveestal/pocketvergister - scheiding afvalstromen	2.132	1.066	2
Rundveestal/pocketvergister - tussenopslag mest	3.411	1.705	2
Rundveestal/toerentalregeling van de vacuumpomp voor de melkinstallatie	1.482	741	2
Rundveestal/warmterecuperatiesysteem koelgroep melkkoeltank	3.689	1.845	4
Rundveestal/warmterecuperatiesystemen en voorcoeling bij melkvee	1.553	776	1

De website verzorgt nieuwsberichten rond energie. De gebundelde kennis wordt ook doorgegeven via demosesies, workshops, info- en studiedagen. Hier worden actuele energietheema's in de kijker gezet. Daarnaast worden rendabiliteits- en potentieelstudies gemaakt voor een lijst van technieken die broeikasgasemissies kunnen reduceren, met name: energiezuinige bewaring, energiezuinige ventilatie en verlichting, energiezuinig belichten, warmtepompen, windturbines, WKK en micro-WKK toepassingen, pocketvergisting, energieopslag en slim sturen. Er zal ook verder worden bekeken wanneer deze technologieën rendabel zijn in de huidige land- en tuinbouwpraktijk. Het is niet de bedoeling om nieuw onderzoek uit te voeren, maar om de bestaande kennis bij de verschillende partners naast elkaar te leggen en tot kengetallen te komen. De rapporten zullen overgemaakt worden aan de bevoegde overheden en zullen als basis dienen voor verder beleid.

De overheidsopdracht voor deze opdracht is gegund (bestek nr. DLV/ABCO/2017/2) en de uitvoering gestart op 23/09/2017 en zal lopen tot 22/09/2020. Deze opdracht wordt opgevolgd door een stuurgroep met vertegenwoordigers van het Departement Landbouw & Visserij en van het Departement Omgeving.

Voor meer info: www.enerpedia.be

Financieel

De overheidsopdracht is vastgelegd op het Vlaams Klimaatfonds ten bedrage van 399.118 euro. De uitbetalingen zijn gespreid voorzien tussen nu en 2020.

Impact

Gezien de opdracht pas gestart is, is het nog te vroeg om de impact te kunnen ramen.

1.2.15 Versnelde vergroening van de bussenvloot (De Lijn)

Stand van zaken

De Vlaamse regering heeft afgesproken om in totaal 22 miljoen euro klimaatfondsmiddelen te investeren in de versnelde vergroening van de bussen van De Lijn. Tot nu toe werden 3 batterij-elektrische bussen, 5 waterstof-elektrische bussen en 197 dieselhybride bussen voorzien. Dit budget zal verder aangewend worden voor de verdere aankoop van voertuigen: batterij-elektrisch, waterstof-elektrisch, hybride en de bijhorende noodzakelijke installaties.

Zie ook: <https://www.delijn.be/nl/overdelijn/organisatie/zorgzaam-ondernemen>

Gunning van de eerste reeks bussen is gepland voor het najaar.

Financieel

Eind 2017 is een eerste dotatie van 12.500.000 euro overgemaakt vanuit het Vlaams Klimaatfonds naar De Lijn.

Onderstaande tabel geeft de voorziene VKF-financiering voor deze maatregel weer, hetgeen reeds door De Lijn vastgelegd is van deze middelen en in de laatste twee rijen wat De Lijn zelf uit de eigen recurrente investeringsmiddelen vastgelegd heeft of voorziet.

	2016	2017	2018	2019	2020
Beschikbare VKF-middelen	-	12.500.000	7.000.000	2.500.000	-
Reeds vastgelegd/nog vast te leggen met VKF-middelen:					
hybride bussen	-	320.000	2.200.000	-	-
Trambussen	-	12.180.000	-	-	-
elektrische bussen	-	-	4.800.000	-	-
Geplande elektr bussen met VKF-middelen	-	-	-	2.500.000	-

Reeds vastgelegd/nog vast te leggen met eigen middelen					
waterstoftankstation	1.800.000	-	-	-	-
hybride bussen	-	20.796.700	10.920.000	-	-
Geplande elektr bussen met eigen middelen (*)	-	-	-	47.500.000	50.000.000

Tabel bijlage 1 - 14. Financieel overzicht De Lijn

(*): deze bedragen moeten afgestemd worden met de op dat moment werkelijke noden (o.a. eventuele bijkomende vergroeningsnoden aan de hand van elektrische bussen en de daarvoor noodzakelijke laadinfrastructuur, het tempo van de verdere invoering LEZ-zones...) en met de opmaak van het GIP.

Impact

Op dit moment zijn nog geen groene bussen met geld van het VKF aangekocht (enkel besteld of in voorbereiding van bestelling). De eerste bussen uit de momenteel lopende bestelling zullen ten vroegste kunnen ingezet worden op het einde van 2018.

